

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΣΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
**Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών**
— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

ΤΜΗΜΑ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ

**ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ
ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗ
ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ-ΟΔΗΓΟΣ**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Εισαγωγή
  - 1.1 Οδηγίες προς εκπαιδευτικούς
  - 1.2 Προτεινόμενες δράσεις για εκπαιδευτικούς και μαθητές
  - 1.3 Προσδοκώμενα αποτελέσματα
2. Σημειώσεις στη σχολική ασφάλεια και υγιεινή
3. Παρουσίαση στη σχολική ασφάλεια και υγιεινή
4. Σταθμισμένος κατάλογος ελέγχου των παραγόντων κινδύνου για την υγεία και ασφάλεια στα σχολεία
5. Φύλλο δραστηριοτήτων για μαθητές
6. Ερωτηματολόγιο αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας του εκπαιδευτικού προγράμματος/δράσεων από μαθητές

Συγγραφή-Επιμέλεια:

**Δρ Νίκη Σύρου, ΕΔΙΠ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας &
Παναγιώτα Σουρτζή, Καθηγήτρια, Τμήμα Νοσηλευτικής ΕΚΠΑ (επιβλέπουσα)
E-mail: nikisir@gmail.com- nikisyrou@uth.gr
Πηγή Διατριβής: <http://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/35969>**

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Οδηγίες προς εκπαιδευτικούς

Σκοπός του εκπαιδευτικού υλικού (εγχειριδίου) είναι η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση του εκπαιδευτικού προσωπικού σε θέματα ασφάλειας και υγιεινής του φυσικού σχολικού περιβάλλοντος (κτιριακές εγκαταστάσεις-εξοπλισμός) αλλά και η υποστήριξή του στην ανάληψη δράσεων με τους μαθητές για τη βελτίωση της ποιότητας του σχολικού περιβάλλοντος και τον περιορισμό των παραγόντων κινδύνου για την υγεία και ασφάλεια των μελών της σχολικής κοινότητας. Επιμέρους στόχος είναι να ενημερωθούν οι εκπαιδευτικοί για το ρόλο του σχολικού νοσηλευτή και για τους ρόλους-αρμοδιότητες των παραγόντων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των Διευθυντών Εκπαίδευσης, ώστε να προβαίνουν, όταν απαιτείται, σε επωφελείς συνεργασίες και ενέργειες, που διευκολύνουν τις διαδικασίες επίλυσης προβλημάτων ασφάλειας και υγιεινής στα σχολεία.

Πιο συγκεκριμένα στην αρχή του εγχειριδίου και μετά την *Εισαγωγή* παρέχονται στους εκπαιδευτικούς σημειώσεις (ενότητα 2) και συνοπτική παρουσίαση (pdf) των σημειώσεων (ενότητα 3), που αναφέρονται στην ασφάλεια και υγιεινή του φυσικού σχολικού περιβάλλοντος και των οποίων η δομή έχει ως εξής: Σε ό, τι αφορά στην ασφάλεια του σχολικού περιβάλλοντος (κτιριακές εγκαταστάσεις και εξοπλισμός), γίνεται αναφορά στην έννοια της σχολικής ασφάλειας, στην επιδημιολογία των παιδικών και σχολικών ατυχημάτων και στις προδιαγραφές ασφαλείας στα σχολεία. Σε ό, τι αφορά στην υγιεινή του σχολικού περιβάλλοντος, γίνεται αναφορά στην έννοια των λοιμωδών/μεταδοτικών νοσημάτων, στους τρόπους μετάδοσής τους, στην επιδημιολογία τους, στα μέτρα πρόληψής τους στο σχολικό περιβάλλον και στην υγιεινή των σχολικών κυλικείων. Τέλος, γίνεται λόγος για το ρόλο και τις αρμοδιότητες των εμπλεκόμενων στη σχολική ασφάλεια και υγιεινή, δηλαδή των Διευθυντών Εκπαίδευσης και των αρμόδιων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, όπως προσδιορίστηκαν από τις πληροφορίες συνεντεύξεων και σχετικής βιβλιογραφίας αλλά και ο ρόλος της Αγωγής Υγείας και του σχολικού νοσηλευτή στη σχολική ασφάλεια και υγεία.

Στη συνέχεια του εγχειριδίου παρατίθεται ο κατάλογος ελέγχου (ενότητα 4) των κυριότερων παραγόντων κινδύνου στο σχολικό περιβάλλον, ο οποίος θα χρησιμοποιηθεί στην από κοινού παρατήρηση εκπαιδευτικών και μαθητών του φυσικού σχολικού τους χώρου (κτιριακές εγκαταστάσεις-εξοπλισμός) για παράγοντες κινδύνου για ατυχήματα και μεταδοτικά νοσήματα, στα πλαίσια της αρχικής αλλά και τελικής αξιολόγησης του προγράμματος αγωγής υγείας ή της βιωματικής δράσης ή της ερευνητικής τους εργασίας. Οδηγίες για τη χρήση του καταλόγου ελέγχου παρέχονται στην αντίστοιχη ενότητα, η δε χρήση του θα γίνεται από τους εκπαιδευτικούς, οι οποίοι θα κατευθύνουν τους μαθητές στην από κοινού παρατήρηση του σχολικού τους χώρου παρέχοντάς τους τις απαραίτητες διευκρινίσεις και επεξηγήσεις για το περιεχόμενο του καταλόγου, ανάλογα πάντα με τις ιδιαιτερότητες, την τάξη και τις ανάγκες των μαθητών.

Μετά τον κατάλογο ελέγχου παρατίθεται φύλλο δραστηριοτήτων (ενότητα 5) με μια σειρά από ενδεικτικές δραστηριότητες για μαθητές στη σχολική ασφάλεια και υγιεινή και οι οποίες δύναται να εμπλουτίζονται και να τροποποιούνται από τους εκπαιδευτικούς ανάλογα με τη βαθμίδα εκπαίδευσης που διδάσκουν και τις ιδιαιτερότητες και ανάγκες των μαθητών τους. Οι δραστηριότητες αυτές, σε συνδυασμό με τη χρήση του καταλόγου ελέγχου, έχουν σκοπό την ευαισθητοποίηση, την προαγωγή του ενδιαφέροντος και την ενεργό συμμετοχή των μαθητών στη δημιουργία ασφαλούς και υγιεινού φυσικού περιβάλλοντος μάθησης, μέσα από την καλλιέργεια της κριτικής τους σκέψης και του προβληματισμού και μέσα από την ανάπτυξη της συμμετοχικότητας, της δημιουργικής τους ικανότητας και της καλλιέργειας του ερευνητικού τους πνεύματος.

Τέλος (ενότητα 6) παρατίθεται ερωτηματολόγιο αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας του προγράμματος αγωγής υγείας ή της βιωματικής δράσης ή της ερευνητικής εργασίας. Το ερωτηματολόγιο αυτό είναι ενδεικτικό, θα δοθεί στους μαθητές από τους εκπαιδευτικούς, που θα εφαρμόσουν το πρόγραμμα/δράσεις στο τέλος, προκειμένου να διερευνηθούν οι απόψεις των μαθητών για το εκπαιδευτικό πρόγραμμα/δράσεις στη σχολική ασφάλεια και υγιεινή. Οι εκπαιδευτικοί δύνανται να το εμπλουτίζουν και να το τροποποιούν ανάλογα με τη βαθμίδα εκπαίδευσης που διδάσκουν και τις ιδιαιτερότητες και ανάγκες των μαθητών τους.

1.2 Προτεινόμενες δράσεις για εκπαιδευτικούς και μαθητές

Οι παρακάτω δράσεις αφορούν στις χρονικές περιόδους (φάσεις), στις οποίες προτείνεται να χρησιμοποιηθεί το παρόν εκπαιδευτικό υλικό (εγχειρίδιο) από εκπαιδευτικούς και μαθητές, στο πλαίσιο ενός προγράμματος αγωγής υγείας ή μιας βιωματικής δράσης ή μιας ερευνητικής εργασίας (project) -ανάλογα με τη βαθμίδα εκπαίδευσης. Οι δράσεις, που προτείνονται από τους συγγραφείς του εγχειριδίου, είναι ενδεικτικές και προαιρετικές και καλό είναι να πραγματοποιούνται με τρόπο, που θα διασφαλίζει την εύρυθμη λειτουργία του σχολείου, το απρόσκοπτο της εκπαιδευτικής διαδικασίας, το άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία, την ανάπτυξη δημοκρατικού διαλόγου, την καλλιέργεια της κριτικής σκέψης, τη συνεργατική μάθηση, τη βιωματική προσέγγιση και την ενθάρρυνση της μαθητικής πρωτοβουλίας,

Φάσεις υλοποίησης των δράσεων από εκπαιδευτικούς και μαθητές με τη χρήση του εκπαιδευτικού/ενημερωτικού υλικού στη σχολική ασφάλεια και υγιεινή

1^η φάση: Θεωρητική κατάρτιση και ανάπτυξη προβληματισμού στους μαθητές. Με την έναρξη του προγράμματος αγωγής υγείας (ή της βιωματικής δράσης ή της ερευνητικής εργασίας) στη σχολική ασφάλεια και υγιεινή οι εκπαιδευτικοί κάθε τάξης -σε συνεργασία με τους σχολικούς νοσηλευτές, εφόσον υπάρχουν- θα ενημερώνουν τους μαθητές τους σε θέματα σχολικής ασφάλειας και υγιεινής (σημαντικότητα-παράγοντες κινδύνου για σχολικά ατυχήματα και μεταδοτικά νοσήματα-μέτρα πρόληψης), βασισμένοι στις σημειώσεις αγωγής υγείας και στην παρουσίαση που επισυνάπτεται (pdf) και τα οποία θα προσαρμόζουν στις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες κάθε τάξης.

2^η φάση: Αρχική αξιολόγηση του φυσικού σχολικού περιβάλλοντος. Στη συνέχεια εκπαιδευτικοί και μαθητές θα αφιερώνουν χρόνο για την από κοινού παρατήρηση του φυσικού σχολικού τους περιβάλλοντος (κτιριακές εγκαταστάσεις-εξοπλισμός) για παράγοντες κινδύνου για ατυχήματα και μεταδοτικά νοσήματα, στο πλαίσιο της αρχικής αξιολόγησης. Τους παράγοντες αυτούς θα τους εντοπίζουν από κοινού, σύμφωνα με τον κατάλογο ελέγχου, που θα τους δοθεί, θα τους καταγράφουν και θα τους αποτυπώνουν περιγραφικά προτείνοντας παράλληλα τρόπους ελαχιστοποίησης και εξάλειψής τους, σε συνεργασία με τον Διευθυντή του σχολείου ή/και με αρμόδιους φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης και συλλόγους γονέων και κηδεμόνων.

3^η φάση: Δραστηριότητες στην τάξη. Μέσω του φύλλου δραστηριοτήτων, που περιλαμβάνεται στις σημειώσεις, οι μαθητές θα προβληματίζονται, θα διατυπώνουν απόψεις, θα συζητούν και θα δραστηριοποιούνται σε ομάδες εργασίας στη τάξη πάνω σε θέματα ασφάλειας και υγιεινής του φυσικού τους σχολικού περιβάλλοντος.

4^η φάση: Τελική αξιολόγηση του φυσικού σχολικού περιβάλλοντος. Εκ νέου εκπαιδευτικοί και μαθητές θα πραγματοποιούν από κοινού ή ανά ομάδες παρατήρηση και καταγραφή των παραγόντων κινδύνου στο σχολείο τους, στο πλαίσιο της τελικής αξιολόγησης, προκειμένου να: α) αξιολογούν, αν οι επικινδυνότητες που καταγράφηκαν στην αρχική αξιολόγηση, ελαχιστοποιήθηκαν ή εξαλείφθηκαν (κι αν όχι γιατί) και β) εντοπίζουν νέους παράγοντες κινδύνου, εάν υπάρχουν, με σκοπό την καταγραφή τους και τη διατύπωση προτάσεων για τη λήψη νέων μέτρων. Ακολουθεί η περιγραφική αποτύπωση των παραγόντων κινδύνου, που παρατήρησαν κατά την τελική αξιολόγηση, και η διατύπωση νέων προτάσεων

εξεύρεσης λύσεων άρσης των επικινδυνοτήτων σε συνεργασία με τον Διευθυντή του σχολείου ή/και με αρμόδιους φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης και συλλόγους γονέων και κηδεμόνων.

5^η φάση: Αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του προγράμματος. Οι μαθητές, με την επίβλεψη και καθοδήγηση των εκπαιδευτικών τους καλούνται να αξιολογήσουν γραπτώς την αποτελεσματικότητα του προγράμματος/δράσεων, που συμμετείχαν, με ανάλογο ερωτηματολόγιο που είναι ενδεικτικό και το οποίο θα μπορούν οι εκπαιδευτικοί να προσαρμόζουν στις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες της κάθε βαθμίδας και τάξης.

* Προαιρετικά και παράλληλα με την 2^η, 3^η και 4^η φάση υλοποίησης των δράσεων από εκπαιδευτικούς και μαθητές ο διευθυντής του σχολείου μπορεί να αφιερώνει χρόνο, ώστε να κάνει και ο ίδιος παρατήρηση του σχολικού περιβάλλοντος για παράγοντες κινδύνου, μέσω του ίδιου καταλόγου ελέγχου για την τριγωνοποίηση των δεδομένων. Με τη μέθοδο της τριγωνοποίησης λαμβάνονται πληροφορίες από διαφορετικές οπτικές γωνίες και διασταυρώνονται, ώστε να διασφαλίζεται η αλληλοσυμπλήρωση, η αλληλοτροφοδότηση και κατ' επέκταση η εγκυρότητα και αξιοπιστία των αποτελεσμάτων (Cohen et al 2005, Maycut & Morehouse 1994). Στη συνέχεια ο διευθυντής να συγκεντρώνει τα αποτελέσματα και τις προτάσεις από τις καταγραφές των παραγόντων κινδύνου από εκπαιδευτικούς και μαθητές και να τα διασταυρώνει με τα δικά του για επιβεβαίωση, ώστε να προβαίνει μετέπειτα στην άρση των καταγεγραμμένων επικινδυνοτήτων με τη συνεργασία των μαθητών, των εκπαιδευτικών και των αρμόδιων φορέων, όπου απαιτείται.

1.3 Προσδοκώμενα αποτελέσματα και συμβολή των δράσεων στην προώθηση της εκπαίδευσης

Τα περισσότερα παιδιά σε όλο τον κόσμο παρακολουθούν σχολείο. Ιδιαίτερα σημαντική για την υγεία των μαθητών είναι η παροχή ασφαλών και υγιεινών συνθηκών διδασκαλίας. Η Αμερικανική Ακαδημία Παιδιατρικής ορίζει ένα υγιεινό σχολικό περιβάλλον ως «αυτό που προστατεύει τους μαθητές και το προσωπικό από τραυματισμό ή ασθένεια και προωθεί δράσεις πρόληψης και συμπεριφορές εναντίον σε γνωστούς παράγοντες κινδύνου, που μπορεί να οδηγήσουν σε μελλοντική νόσο ή αναπηρία" (American Academy of Pediatrics 1993). Οι εκπαιδευτικοί αποτελούν την εμπροσθοφυλακή της εκπαίδευσης των παιδιών, γι' αυτό είναι σημαντικό να τους παρέχεται βασική και συνεχής επιμόρφωση σε θέματα υγείας (WHO 2012).

Η εφαρμογή του προαναφερθέντος προτεινόμενου σχεδίου υλοποίησης δράσεων, με τη χρήση του εκπαιδευτικού υλικού-οδηγού, μπορεί να γίνει με τρόπο ευέλικτο, κατά την κρίση των εκπαιδευτικών, και αναμένεται να συμβάλει στην:

- Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του σχολικού πληθυσμού σε θέματα ασφάλειας και υγιεινής στους χώρους του σχολείου προς την κατεύθυνση της πρόληψης των ατυχημάτων και μετάδοσης των νοσημάτων.

- Προαγωγή της διερευνητικής, βιωματικής και συνεργατικής μάθησης.

- Κινητοποίηση όλου του σχολικού πληθυσμού, ώστε μέσα από συνεργασίες με υπεύθυνους αγωγής υγείας, σχολικών δραστηριοτήτων, εκπαιδευτικά στελέχη, γονείς (σύλλογος γονέων και κηδεμόνων) και παράγοντες της τοπικής αυτοδιοίκησης, να αναμένονται αποτελεσματικότερες πρακτικές βελτίωσης της ποιότητας του σχολικού περιβάλλοντος.

2. ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΣΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΣΧΟΛΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

- 2.1** Εισαγωγή
- 2.2** Επιδημιολογία των παιδικών και σχολικών ατυχημάτων
- 2.3** Προδιαγραφές ασφαλείας στα σχολεία

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΣΧΟΛΙΚΗ ΥΓΕΙΑ – ΥΓΙΕΙΝΗ

- 3.1** Η έννοια της πρόληψης
- 3.2** Λοιμώδη ή μεταδοτικά νοσήματα
  - 3.2.1** Τι είναι τα λοιμώδη ή μεταδοτικά νοσήματα
  - 3.2.2** Τρόποι μετάδοσης των λοιμωδών νοσημάτων
- 3.3** Επιδημιολογία των παιδικών λοιμωδών νοσημάτων
- 3.4** Μέτρα πρόληψης λοιμωδών νοσημάτων στο σχολικό περιβάλλον
- 3.5** Σχολικά κυκλεία και σχολική υγεία

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΟΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΩΝ ΜΕ ΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗ. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΝΟΣΗΛΕΥΤΗ

- 4.1** Ο ρόλος και οι αρμοδιότητες των εμπλεκόμενων στην ασφάλεια και υγιεινή του σχολικού περιβάλλοντος
  - 4.1.1** Διευθυντές εκπαίδευσης και σχολική ασφάλεια και υγιεινή
  - 4.1.2** Τοπική Αυτοδιοίκηση (Δήμοι - Περιφέρειες) και σχολική ασφάλεια και υγιεινή
  - 4.1.3** Κτιριακές Υποδομές Α.Ε.
- 4.2** Ο ρόλος της Αγωγής Υγείας και οι αρμοδιότητες του Σχολικού Νοσηλευτή στη σχολική ασφάλεια και υγεία

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η διαμόρφωση ενός ασφαλούς και υγιεινού σχολικού περιβάλλοντος αποτελεί προϋπόθεση, ώστε το σχολείο να υφίσταται ως θεμελιώδες σημείο αναφοράς για τη ζωή, τη μάθηση και την εργασία (WHO 1995). Ένας από τους στόχους του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας για τα σχολεία, που επιθυμούν να προάγουν την υγεία, αποτελεί και η διαμόρφωση ενός φυσικού σχολικού περιβάλλοντος, στο οποίο η ασφάλεια και η υγιεινή θα αποτελούν σημαντικές προτεραιότητες (WHO 2000, WHO 1996).

Ωστόσο τα ατυχήματα αποτελούν το μεγαλύτερο κίνδυνο στα σχολεία, τη δεύτερη αιτία παιδικής νοσηρότητας και στην εποχή μας πρόβλημα άμεσης προτεραιότητας για τη δημόσια υγεία (Πετρίδου 2011). Εκτός από τα ατυχήματα και οι λοιμώξεις από άτομο σε άτομο στα σχολεία είναι αρκετά συχνές (Bergeson 2004) και η μετάδοσή τους ευνοείται, καθώς οι μαθητές εκεί βρίσκονται σε στενή επαφή και μοιράζονται υλικά και εξοπλισμό (CDC 2013).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΣΧΟΛΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

2.1 Τα ατυχήματα γενικά

Τα ατυχήματα διακρίνονται από τους ειδικούς στον τομέα της έρευνας και πρόληψης των ατυχημάτων, με βάση την πρόθεση που οδηγεί σε τραυματισμό, σε: ακούσια και εκούσια ατυχήματα, που είναι το αποτέλεσμα αυτοπρόκλητης ή ετεροπρόκλητης βίας αντίστοιχα. Σε πρακτικό επίπεδο, τα ατυχήματα ομαδοποιούνται σε τρεις κύριες κατηγορίες:

- Τροχαία ατυχήματα
- Ατυχήματα οικιακού – σχολικού περιβάλλοντος και ελεύθερου χρόνου (πτώσεις, εγκαύματα, δηλητηριάσεις, πνιγμοί και κακώσεις σε αθλοπαιδιές)
- Επαγγελματικά ατυχήματα

Στην τελευταία κατηγορία ανήκουν τα ατυχήματα, που συμβαίνουν στο χώρο εργασίας του ατόμου καθώς και αυτά που συμβαίνουν κατά τη μετάβαση ή αποχώρηση από αυτόν, αλλά και κάθε άλλο συμβάν, που σχετίζεται κατά άμεσο ή έμμεσο τρόπο με την επαγγελματική δραστηριότητα. Είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι, αν και τα τροχαία έχουν τη μεγαλύτερη προβολή σε επικοινωνιακό επίπεδο επειδή συνδέονται και με μεγαλύτερη θνητότητα, τα περισσότερα ατυχήματα, που αφορούν στα παιδιά, συμβαίνουν στο οικιακό και σχολικό περιβάλλον.

Στην παρούσα ενότητα ο όρος *σχολική ασφάλεια (school safety)*, αφορά στο φυσικό σχολικό περιβάλλον (physical environment) και ειδικότερα στη διαμόρφωση συνθηκών και την τήρηση των προδιαγραφών ασφαλείας του σχολικού κτιρίου και του εξοπλισμού, ώστε να προλαμβάνεται ή να εξαλείφεται η παρουσία παραγόντων κινδύνου για την πρόκληση ατυχημάτων στο σχολικό πληθυσμό (Σύρου 2014).

2.2 Επιδημιολογία των παιδικών, σχολικών ατυχημάτων και παραγόντων κινδύνου για σχολικά ατυχήματα

Τα παιδικά ατυχήματα αποτελούν στην εποχή μας πρόβλημα άμεσης προτεραιότητας για τη δημόσια υγεία, καθώς συνοδεύονται από βαρύτατες συνέπειες, όπως ο θάνατος, το ψυχικό κόστος και το ενδεχόμενο υπολειμματικών βλαβών, που είναι δύσκολο να αποτιμηθούν (Πετρίδου 2011). Στον 21^ο αιώνα οι ακούσιες σωματικές κακώσεις (ατυχήματα) αποτελούν το σημαντικότερο πρόβλημα στις νεαρές ομάδες ηλικιών. Ο όρος *ατύχημα* περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τα τροχαία, τους πνιγμούς, τις πτώσεις, τα εγκαύματα και τις δηλητηριάσεις. Τα ατυχήματα στα παιδιά ηλικίας 0-14 ετών και στους νέους ενηλίκους ευθύνονται για τους περισσότερους θανάτους από οποιαδήποτε άλλη νοσολογική οντότητα, αποτελούν την κύρια αιτία αναπηρίας, έχουν σημαντικό κόστος στις υπηρεσίες υγείας και επιφέρουν σοβαρή ψυχοκοινωνική επιβάρυνση, που ορίζεται ως μετατραυματικό σύνδρομο (ΚΕΠΠΑ 2007).

Σύμφωνα με στοιχεία του Κέντρου Έρευνας και Πρόληψης Παιδικών Ατυχημάτων (ΚΕΠΠΑ), την εξαετία 1996-2001 σημειώθηκαν 23.000 σχολικά ατυχήματα εντός του σχολείου σε μαθητές 5-14 ετών, από τα οποία το 60% αφορούσε στην ηλικιακή ομάδα των 10-14 ετών και το 66% αφορούσε στα αγόρια. Το μεγαλύτερο ποσοστό των τραυματισμών (92%) συνέβη κατά τη διάρκεια λειτουργίας του σχολείου. Το 70% των τραυματισμών συνέβη στην αυλή του σχολείου, το 10% στην αίθουσα και το 7% στις σκάλες. Η βασικότερη αιτία ατυχήματος ήταν οι πτώσεις σε ποσοστό 56%. Το 20% των ατυχημάτων οδήγησε σε κάταγμα, ενώ σε ό, τι αφορά στην έκβαση, το 46% χρειάστηκε θεραπεία και επανεξέταση και το 4% νοσηλεύτηκε (Τσαγκάρη 2007).

Μέσα από άλλη έρευνα για τα σχολικά ατυχήματα, που πραγματοποιήθηκε σε 12 σχολεία της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης κατά το χρονικό διάστημα 2002 – 2003, καταγράφηκαν 123 σχολικά ατυχήματα, τα οποία σε ποσοστό 66,67% προέρχονταν από πτώση και σε 11,38% από κτύπημα. Στην έρευνα αυτή το προαύλιο του σχολείου θεωρήθηκε ο πιο επικίνδυνος χώρος για ατύχημα (45,5%) και ακολούθησαν οι αίθουσες (24,4%) και οι σκάλες (11%). Τα συχνότερα σχολικά ατυχήματα βρέθηκε ότι έλαβαν χώρα υπό παρουσία εποπτεύοντος ενηλίκου (86,99%) και κατά τη διάρκεια του διαλείμματος (60%) και της γυμναστικής (10,6%), με κύριες σωματικές επιπτώσεις τις απλές κακώσεις μυών ή συνδέσμων (37,4%) στα άνω και κάτω άκρα (65,8%) (Γεωργιακιώδης & Βοζίκης 2004).

Περιγραφική μελέτη σε 48 δημοτικά σχολεία το σχ. έτος 2007-08 έδειξε σημαντικότερες ελλείψεις ασφάλειας στις κτιριακές εγκαταστάσεις, ανεπάρκεια μέσων και ακαταλληλότητα των χώρων και των υλικών, ανεπάρκεια ηλεκτρικών εγκαταστάσεων και πως η πλειοψηφία των σχολείων δεν τηρούσε τις απαιτούμενες προδιαγραφές κυκλοφοριακής ασφάλειας, αντισεισμικής προστασίας και ασφάλειας για τα κλιμακοστάσια, τα δάπεδα, τα υαλοστάσια και τις αθλητικές εγκαταστάσεις (Βρύνας 2010).

Επιπλέον περιγραφική μελέτη επισκόπησης των Σύρου και Σουρτζή (2012) σε 42 δημοτικά σχολεία επαρχιακού νομού για τη σχολική ασφάλεια έδειξε ελλείψεις: Σήμανσης στους ηλεκτρικούς πίνακες (97,6%), αντιολισθητικού υλικού στα σκαλοπάτια του προαυλίου (80,5%), φωτισμού (78,6%) και σήμανσης (73,8%) στις εξόδους κινδύνου, αναρτημένων τηλεφώνων εκτάκτων αναγκών (100%), αναρτημένων οδηγιών πρόληψης και αντιμετώπισης πυρκαγιάς (92,9%), σχεδίων διαφυγής σε περίπτωση εκτάκτων αναγκών (81,4%), συστήματος συναγερμού (83,3%) και πυρανίχνευσης (95,2%), χώρου παροχής Πρώτων Βοηθειών (90,5%), προστατευτικού κιγκλιδώματος στην έξοδο (73,8%) και εμφανών διαβάσεων πεζών (95,2%). Επιπλέον σε κανένα σχολείο δεν πραγματοποιούνταν περιοδικός έλεγχος της σχολικής ασφάλειας (Σύρου & Σουρτζή 2012).

Τέλος, σύμφωνα με το ΚΕΠΠΑ (Πετρίδου 2011), οι βασικότερες ελλείψεις στα ελληνικά σχολεία είναι το υλικό επικάλυψης του προαυλίου εδάφους, η κακή συντήρηση κοινόχρηστων και αθλητικών χώρων, οι κακοτεχνίες κλιμακοστασίων και ηλεκτρικών παροχών, η μη τήρηση προδιαγραφών για τοποθέτηση άθραυστων και σηματοδοτούμενων

υαλοπινάκων και η έλλειψη πυρασφάλειας. Επίσης η έλλειψη κατάλληλης κυκλοφοριακής σήμανσης, η μη χρήση ζώνης ή κράνους στο όχημα μεταφοράς και πλάνου διαδρομής προς και από το σχολείο σε συνδυασμό με τις ανασφαλείς θύρες εισόδου στο σχολείο αποτελούν τα αίτια για πολλά από τα τροχαία σχολικά ατυχήματα.

2.3 Προδιαγραφές ασφαλείας στα σχολεία

Οι κίνδυνοι που ελλοχεύουν στα εκπαιδευτικά ιδρύματα είναι ιδιαίτερα σημαντικοί, όχι γιατί είναι μοναδικοί, αλλά διότι εκεί βρίσκεται το εκπαιδευτικό προσωπικό και κυρίως οι μαθητές. Τα άτομα αυτά (μαθητές) είναι ευάλωτα, λόγω της νεαρής ηλικίας τους, άπειρα και συχνά αγνοούν τους κινδύνους, που απειλούν την ασφάλεια και την υγεία τους. Ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα συνεπώς θα πρέπει να αποτελεί ένα ασφαλές και υγιές εργασιακό και μαθησιακό περιβάλλον. Για να επιτευχθεί αυτό, κατά την εκτίμηση της επικινδυνότητας χρειάζεται να εξετάζεται ο σχεδιασμός, η μορφή και η ίδια η κατασκευή του σχολικού περιβάλλοντος, βάσει ειδικών προδιαγραφών.

Για τη δημιουργία ενός ασφαλούς σχολικού περιβάλλοντος στα δημοτικά σχολεία και για την αποφυγή σχολικών ατυχημάτων είναι σημαντικό να τηρούνται οι προδιαγραφές ασφαλείας στους εξωτερικούς και εσωτερικούς χώρους, όπως αναφέρονται στον Οδηγό Μελετών του Οργανισμού Σχολικών Κτιρίων (ΟΣΚ 2008). Ειδικότερα, σχετικά με τους **εξωτερικούς χώρους** του σχολείου, προβλέπονται τα παρακάτω:

Εξωτερικός χώρος είναι κάθε ελεύθερος χώρος, που αναπτύσσεται είτε μεταξύ της περιφράξης των κτιρίων είτε ανάμεσα στα κτίρια. Οι εξωτερικοί χώροι μπορεί να είναι υπαίθριοι και να λειτουργούν ως χώροι παιχνιδιού, αθλοπαιδιών, χώροι πράσινου και κυκλοφορίας πεζών και χώροι προσπέλασης αυτοκινήτων (για την τροφοδοσία, την πυρόσβεση και τα ασθενοφόρα). Οι χώροι στάθμευσης των ποδηλάτων θα πρέπει να βρίσκονται εκτός του ελεύθερου χώρο, που κινούνται οι μαθητές.

Για την αποφυγή ατυχημάτων στους εξωτερικούς χώρους, απαιτούνται τα εξής (ΟΣΚ 2008):

A) Δάπεδα και σκάλες εξωτερικών χώρων

- Οι σκάλες χρειάζεται να έχουν δάπεδο με αντιολισθητικό υλικό και συνδυασμούς χρωμάτων, ώστε να αποφεύγεται η μονοτονία, που αποτελεί αιτία ατυχήματος. Επιπλέον δεν θα πρέπει να έχουν προεξοχές και διαβρώσεις στην επιφάνειά τους.
- Σχολαστική διαμόρφωση των δαπέδων, ώστε να αποφεύγεται η τοπική συγκράτηση νερού σε αυτά. Επίσης χρειάζεται να αποφεύγεται η ολισθηρότητα των δαπέδων από βλάβες στις εγκαταστάσεις ύδρευσης.
- Οι επιφάνειες δαπέδων τεχνικού εδάφους να είναι οριοθετημένες, με όρια απαλλαγμένα από προεξοχές και αιχμηρά άκρα.
- Οι συμπαγείς επιφάνειες δαπέδων χρειάζεται να είναι επίπεδες με αντιολισθητικές ιδιότητες και με αντοχή στις καιρικές συνθήκες.
- Εάν υπάρχουν σχάρες αποχετεύσεως στο δάπεδο, θα πρέπει να συνδέονται ομαλά με αυτό.
- Όπου υπάρχουν υποστρώματα (κολώνες), δεν θα πρέπει να έχουν προεξοχές και αιχμηρά άκρα.

B) Εγκαταστάσεις και εξοπλισμός εξωτερικών χώρων

- Τα υποστρώματα (κολώνες) στους χώρους κυκλοφορίας και διαλείμματος δεν θα πρέπει να έχουν αιχμηρές άκρες και προεξοχές.

- Στους χώρους κυκλοφορίας δεν θα πρέπει να βρίσκονται υδρορροές, δοχεία απορριμμάτων, δεξαμενές ή άλλα αντικείμενα που μπορεί να σκοντάψουν οι μαθητές.
- Η περιφράξη του αύλειου χώρου να μην έχει αιχμηρές γωνίες ούτε φθορές και ανοίγματα, ώστε να αποφεύγεται ο τραυματισμός και η έξοδος μαθητών στον δρόμο.
- Στην έξοδο του σχολικού συγκροτήματος και στην άκρη του πεζοδρομίου χρειάζεται να υπάρχει προστατευτικό κιγκλίδωμα.
- Στην έξοδο του σχολικού συγκροτήματος και πάνω στο δρόμο να υπάρχουν εμφανείς διαβάσεις πεζών.

Στη συνέχεια, σχετικά με τους **εσωτερικούς χώρους** του σχολείου, προβλέπονται τα παρακάτω (ΟΣΚ 2008):

Εσωτερικός χώρος του σχολείου είναι το κτιστό περιβάλλον, μέσα στο οποίο το παιδί ασκείται σε θεωρητικές και πρακτικές εμπειρίες. Οι εσωτερικοί εκπαιδευτικοί χώροι μπορεί να είναι χώροι διδασκαλίας, χώροι εργαστηρίου, χώροι υγιεινής και χώροι κυκλοφορίας, που συνδέονται μεταξύ τους είτε οριζόντια είτε κατά ύψος. Για την αποφυγή ατυχημάτων στους **εσωτερικούς χώρους**, απαιτούνται τα εξής:

A) Δάπεδα και σκάλες εσωτερικών χώρων

- Οι σκάλες χρειάζεται να έχουν δάπεδο με αντιολισθητικό υλικό και συνδυασμούς χρωμάτων, ώστε να αποφεύγεται η μονοτονία, που αποτελεί αιτία ατυχήματος. Επιπλέον θα πρέπει να μην έχουν προεξοχές και διαβρώσεις στην επιφάνειά τους.
- Η μορφή του κιγκλιδώματος της σκάλας να μην επιτρέπει την αναρρίχηση και το πέρασμα των μαθητών από το κενό του και να αποφεύγονται οι αιχμηρές γωνίες πάνω στο κάγκελο και την κουπαστή.
- Οι σκάλες θα πρέπει να έχουν και στις δυο πλευρές τους χειρολαβές, που να συνεχίζουν και στο πλατύσκαλο.
- Χώροι κάτω από τα κλιμακοστάσια, ύψους μικρότερου των 2 μέτρων, που βρίσκονται στους χώρους κυκλοφορίας των μαθητών, θα πρέπει να φράσσονται, ώστε να μην είναι προσπελάσιμοι.
- Χρειάζεται να αποφεύγεται η ολισθηρότητα των δαπέδων στους χώρους υγιεινής από βλάβες στις εγκαταστάσεις ύδρευσης ή αποχέτευσης.

B) Εγκαταστάσεις και εξοπλισμός εσωτερικών χώρων

- Οι πόρτες σε στενούς διαδρόμους δεν θα πρέπει να βρίσκονται η μια απέναντι στην άλλη.
- Οι πόρτες των αιθουσών διδασκαλίας θα πρέπει να ανοίγουν προς τα έξω.
- Οι θύρες των εξόδων κινδύνου θα πρέπει να ασφαλίζονται μόνο από μέσα.
- Τα παράθυρα θα πρέπει να είναι ασφαλισμένα με ποδιά παραθύρου, κιγκλίδωμα ή με άλλο μέσο.
- Οι ναλόθυρες ή άλλες υαλωτές επιφάνειες, που βρίσκονται σε προσπελάσιμους από τους μαθητές χώρους, χρειάζεται να διαθέτουν διάφανη πλαστική ύλη και να έχουν ειδική επισήμανση, ώστε να αναγνωρίζονται εύκολα.
- Στους εσωτερικούς χώρους κυκλοφορίας δεν θα πρέπει να βρίσκονται έπιπλα, πάγκοι ή άλλα αντικείμενα, που μπορεί να σκοντάψουν οι μαθητές.
- Οι ακμές των σταθερών και κινητών εξοπλισμών (π.χ. έπιπλα, ιματιοθήκες, θερμαντικά σώματα, πίνακες) χρειάζεται να είναι στρογγυλεμένες.

- Γωνίες και άγκιστρα εξοπλιστικών μέσων, που προεξέχουν σε χώρους κυκλοφορίας, πρέπει να είναι ασφαλισμένα στις άκρες τους.
- Να μην υπάρχουν αιχμηρά αντικείμενα (π.χ. καρφιά, καρφίτσες), στους τοίχους, προσπελάσιμα από τους μαθητές.
- Τα αντικείμενα στους τοίχους χρειάζεται να είναι καλά στερεωμένα, ώστε να μην κινδυνεύουν να πέσουν σε περίπτωση σεισμού.
- Τέλος χρειάζεται να υπάρχουν συστήματα σκίασης (όπως περσίδες, κουρτίνες) στα παράθυρα των αιθουσών διδασκαλίας, ενώ όπου υπάρχει τεχνητός φωτισμός, να μη δημιουργούνται αντιθέσεις και εναλλαγές φωτεινότητας.

B1) Εγκαταστάσεις και εξοπλισμός κλειστών γυμναστηρίων

- Οι έξοδοι ασφαλείας της αίθουσας του γυμναστηρίου να διασφαλίζουν την διαφυγή κοινού και των μαθητών, που πιθανόν βρίσκονται στον αγωνιστικό χώρο, σύμφωνα με τις διατάξεις του κτιριοδομικού κανονισμού και του κανονισμού πυροπροστασίας.
- Οι κερκίδες χρειάζεται να είναι σταθερές (μόνιμες) και να έχουν την καλύτερη δυνατή ορατότητα του αγωνιστικού χώρου.
- Στον αγωνιστικό χώρο να υπάρχουν θέσεις για 2-3 άτομα με ειδικές ανάγκες.
- Τα πλευρικά τοιχώματα της αίθουσας του γυμναστηρίου όσο και η οροφή της πρέπει να αντέχουν σε βίαια κτυπήματα της μπάλας.
- Τα πλευρικά τοιχώματα θα πρέπει να είναι λεία, να μην ανακλούν τον φωτισμό και να μην ενέχουν κινδύνους (εσοχές-εξοχές-άγρια επιφάνεια κ.λ.π.) για τους αθλούμενους.
- Ανεξάρτητα από το όποιο σύστημα κλιματισμού ή αερισμού της αίθουσας του γυμναστηρίου, αυτή θα πρέπει να έχει και τη δυνατότητα φυσικού άμεσου αερισμού.
- Τα δάπεδα των αποδυτηρίων θα πρέπει να είναι αντιολισθηρά και να έχουν τις σωστές κλίσεις, που θα οδηγούν τα νερά στις αντίστοιχες σχάρες περισυλλογής.
- Τα αποδυτήρια και οι χώροι υγιεινής τους χρειάζεται να έχουν άμεσο φωτισμό και φυσικό αερισμό.
- Καθώς απαγορεύεται η οποιαδήποτε δυνατότητα πρόσβασης θεατών στον αγωνιστικό χώρο, καθώς και στους χώρους που διακινούνται μαθητές-αθλητές προπονητές (αποδυτήρια κ.λ.π.), οι χώροι κίνησης και παραμονής των θεατών θα πρέπει να είναι ανεξάρτητοι από αυτούς των αθλητικών παραγόντων.
- Τα κουφώματα να ανοίγουν από κάτω με μηχανισμούς τύπου Gu. χειροκίνητους.
- Η αίθουσα του γυμναστηρίου πρέπει να έχει ομοιόμορφο άμεσο φυσικό φωτισμό χωρίς θαμπώματα και ανακλάσεις.
- Στην οροφή χρειάζεται προστασία των φωτιστικών με πλέγμα και πρόβλεψη για την εύκολη αντικατάσταση των λαμπτήρων

Ειδικά για τις **προδιαγραφές εξοπλισμού καλαθοσφαίρισης** του κλειστού γυμναστηρίου ισχύουν τα παρακάτω:

B2) Εξοπλισμός καλαθοσφαίρισης

- Η επιφάνεια της στεφάνης του καλαθιού πρέπει να είναι λεία και οποιαδήποτε βοηθητική κατασκευή απαραίτητη για την στερέωση της πάνω στον πίνακα να μην έχει κοφτερές γωνίες και απολήξεις.
- Η πτυσσόμενη κατασκευή στήριξης του πίνακα καλαθοσφαίρισης:
  - Να συνοδεύεται από σήμα ποιότητας οργανισμού, που έχει ελέγξει το προϊόν.
  - Κατά την λειτουργία της να διαθέτει μηχανισμό εδρασεώς της (στο δάπεδο και εξασφάλισης της θέσεώς τους) και μηχανισμό κύλισης για την μεταφορά της.
  - Να μην προκαλεί φθορές στα αθλητικά δάπεδα, είτε ξύλινα είναι αυτά, είτε συνθετικά, όπως μόνιμες παραμορφώσεις, διάτρηση, σπάσιμο, αποκόλληση κ.λ.π.

- ο Οι κυλιόμενες, πτυσσόμενες μπασκέτες δαπέδου χρειάζεται να:
  - Να μην προκαλούν τόσο κατά την κύλισή τους, όσο και κατά την έδρασή τους φθορές στο αθλητικό δάπεδο.
  - Να παρέχουν την μικρότερη κατά το δυνατόν κινητικότητα και την μεγαλύτερη δυνατή ασφάλεια σε τυχόν ανατροπή τους.
  - Οι στεφάνες θα πρέπει να είναι στερεωμένες στον πίνακα μέσω συστήματος επαναφοράς υπό πίεση.
  - Να πληρούν όλες τις απαιτήσεις ασφαλείας των αθλουμένων (ύψη, διαστάσεις εν γένει, επενδύσεις, χρωματισμοί κ.λ.π.) των εν ισχύει κανονισμών της Διεθνούς Ομοσπονδίας Καλαθοσφαίρισης (FIBA).

Σε ό, τι αφορά στις **ηλεκτρομηχανολογικές εγκαταστάσεις – εξοπλισμό των εξωτερικών και εσωτερικών χώρων**, απαιτούνται τα εξής:

A) Ηλεκτρικές εγκαταστάσεις- εξοπλισμός

- ο Τα καλώδια των ηλεκτρολογικών εγκαταστάσεων δεν πρέπει να είναι προσπελάσιμα από τους μαθητές και θα πρέπει να είναι μονωμένα σε όλη την πορεία τους.
- ο Οι πρίζες, που είναι προσπελάσιμες από τους μαθητές, χρειάζεται να έχουν καλύμματα-καπάκια ασφαλείας.
- ο Δεν θα πρέπει να υπάρχουν σπασμένοι λαμπτήρες, πρίζες ή διακόπτες σε περιοχές προσπελάσιμες από τους μαθητές.
- ο Θα πρέπει να υπάρχουν διακόπτες ηλεκτροπληξίας στους πίνακες ελέγχου.
- ο Χρειάζεται να υπάρχει η απαραίτητη σήμανση στους ηλεκτρικούς πίνακες.

B) Αλεξικέραυνο

Για την προστασία του σχολείου από τις ατμοσφαιρικές ηλεκτρικές εκκενώσεις (κεραυνοί) απαιτείται αλεξικέραυνο τύπου κλωβού, που θα συνδέεται με όλα τα μεταλλικά μέρη του κτιρίου.

Σε ό, τι αφορά στις **εγκαταστάσεις πυροπροστασίας** του σχολικού κτιρίου, απαιτούνται τα παρακάτω (ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. 1988):

- ο Στο σχολείο χρειάζεται να υπάρχει υποχρεωτικά χειροκίνητο σύστημα συναγερμού σε περίπτωση πυρκαγιάς (ενεργητική πυροπροστασία).
- ο Θα πρέπει να έχει τοποθετηθεί αυτόματο σύστημα πυρανίχνευσης σε όλους τους χώρους ειδικής σημασίας (χώροι Η/Υ, βιβλιοθήκης, αρχείων, εργαστηρίων).
- ο Απαιτείται να υπάρχει κατάλληλος φωτισμός και σήμανση των οδών διαφυγής.
- ο Να υπάρχουν θύρες εξόδων κινδύνου, που ασφαλίζουν μόνο από μέσα και οι οποίες θα πρέπει να έχουν μηχανισμούς, που ανοίγουν με ευκολία ακόμη και από παιδιά. Έξοδος κινδύνου είναι το άνοιγμα της θύρας σε πυροπροστατευμένη οδό διαφυγής ή κατευθείαν σε ασφαλή υπαίθριο χώρο.
- ο Σε κάθε όροφο του σχολείου θα πρέπει να υπάρχουν τουλάχιστον δυο φορητοί πυροσβεστήρες, που θα βρίσκονται σε σημείο με την κατάλληλη σήμανση και θα ελέγχονται και θα συντηρούνται σε τακτά χρονικά διαστήματα.
- ο Σε εμφανές σημείο στο χώρο του σχολείου θα πρέπει να υπάρχουν αναρτημένες οδηγίες για την πρόληψη και αντιμετώπιση της πυρκαγιάς και αναρτημένο σχέδιο διαφυγής σε περίπτωση πυρκαγιάς.

Σε περίπτωση, που στο σχολείο προβλέπεται να εκπαιδεύονται μαθητές με προβλήματα κινητικότητας, εκτός των προαναφερθέντων, απαιτείται οι χώροι του σχολικού κτιρίου να είναι προσπελάσιμοι από τους μαθητές αυτούς με ράμπες με ειδική σήμανση, ανελκυστήρες κιγκλιδώματα και διαδρόμους.

Σχετικά με την **αντισεισμική προστασία** των σχολείων, ισχύουν τα εξής :

Σύμφωνα με τον Οργανισμό Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας (Ο.Α.Σ.Π. 2007, 2014, 2015) η Ελλάδα είναι η πιο σεισμογενής χώρα στην Ευρώπη και η έκτη σε παγκόσμιο επίπεδο. Σεισμοί πλήττουν συχνά τη χώρα, μερικοί από τους οποίους είναι πολύ ισχυροί και προκαλούν επιπτώσεις στον άνθρωπο και στο δομημένο περιβάλλον. Τα σχολεία αποτελούν χώρο συγκέντρωσης πολλών ατόμων και έχουν μια επιπλέον ιδιαιτερότητα, αφού φιλοξενούν σε καθημερινή, σχεδόν, βάση παιδιά και άτομα νεαρής ηλικίας. Σε τέτοιους χώρους αυξάνεται η πιθανότητα τραυματισμών ή θανάτων κατά τη διάρκεια μιας ισχυρής σεισμικής δόνησης. Για να αποφευχθούν τραυματισμοί και ανθρώπινες απώλειες, χρειάζεται κατά την προσεισμική περίοδο να διενεργούνται στα σχολεία οι παρακάτω ενέργειες (Ο.Α.Σ.Π. 2015):

- *Ενημέρωση των μαθητών και εκπαιδευτικών για θέματα σχετικά με το σεισμό και την αντισεισμική προστασία.*
- *Σύνταξη σχεδίου έκτακτης ανάγκης (σχέδιο μνημονίου ενεργειών για τη διαχείριση του σεισμικού κινδύνου) προσαρμοσμένο στις ιδιαιτερότητες του κάθε σχολείου, ώστε να είναι λειτουργικό. Στο σχέδιο αυτό θα περιλαμβάνεται και η επισήμανση και η άρση των επικινδυνοτήτων, που αφορούν στον εξοπλισμό και τις εγκαταστάσεις του σχολικού κτιρίου. Επίσης χρειάζεται να ορίζονται εκπαιδευτικοί και αναπληρωτές τους, στους οποίους να ανατίθενται συγκεκριμένα καθήκοντα για την προετοιμασία και κυρίως για την εφαρμογή του σχεδίου έκτακτης ανάγκης μετά από έναν σεισμό.*
- *Διοργάνωση ασκήσεων ετοιμότητας μέσα στο χώρο του σχολείου, οι οποίες θα αφορούν στην αυτοπροστασία στην τάξη κατά τη σεισμική δόνηση, στην εκκένωση του σχολικού κτιρίου αμέσως μετά το σεισμό και στην ασφαλή μετάβαση στο προαύλιο ή σε κάποιο άλλο χώρο καταφυγής, εάν υπάρχει. Οι ασκήσεις ετοιμότητας θα πρέπει να επαναλαμβάνονται σε τακτά χρονικά διαστήματα (με την έναρξη της σχολικής χρονιάς και ακόμη δυο φορές το χρόνο, ανά τρίμηνο), για να εμπεδωθούν από μαθητές και εκπαιδευτικούς.*

Αξίζει να αναφερθεί ότι η ευθύνη και η μέριμνα για τη σύνταξη και υλοποίηση προγράμματος προσεισμικού ελέγχου των σχολικών κτιρίων της χώρας και για την ενδεχόμενη μελέτη αντισεισμικής ενίσχυσης αυτών ανήκει στην εταιρεία Κτιριακές Υποδομές Α.Ε., στην οποία συγχωνεύτηκε ο ΟΣΚ. Ο καθορισμός, ο συντονισμός και η παρακολούθηση του έργου της πληροφόρησης και εκπαίδευσης του πληθυσμού σε θέματα σχετικά με το σεισμό, η εισήγηση σχετικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση και η ενίσχυση σχετικών προγραμμάτων στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο αποτελούν αρμοδιότητα του Ο.Α.Σ.Π. (Ο.Α.Σ.Π. 2014).

Τέλος, σε ό, τι αφορά στις **δραστηριότητες για τη σχολική ασφάλεια**, απαιτούνται στο χώρο του σχολείου να υπάρχουν τα παρακάτω:

- *Ενημερωμένο αρχείο καταγραφής ατυχημάτων.*
- *Ειδικά διαμορφωμένος χώρος παροχής Πρώτων Βοηθειών και υπηρεσιών φροντίδας σε περίπτωση ατυχήματος.*
- *Σήμανση του χώρου παροχής Πρώτων Βοηθειών.*
- *Κουτί Πρώτων Βοηθειών κατάλληλα εξοπλισμένο.*

- *Φαρμακείο κατάλληλα εξοπλισμένο για τη φροντίδα της υγείας του σχολικού πληθυσμού.*
- *Πινακίδες ή αναρτημένα έγγραφα στις αίθουσες με χρήσιμα τηλέφωνα έκτακτων αναγκών (π.χ. Πρώτων Βοηθειών, Πυροσβεστικής Υπηρεσίας, Νοσοκομείων).*
- *Σταθμοί συγκέντρωσης του σχολικού πληθυσμού για την αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών (π.χ. σεισμός, πυρκαγιά).*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΣΧΟΛΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ

3.1 Η έννοια της πρόληψης

Εκτός από τα ατυχήματα, οι ασθένειες και ιδιαίτερα τα μεταδοτικά νοσήματα, που προκαλούνται από βακτήρια, ιούς και παράσιτα, φαίνεται να είναι συνήθη στους μαθητές. Η ασθένεια είναι το αποτέλεσμα μιας επιβλαβούς αλληλεπίδρασης μεταξύ του ατόμου, ενός παθολογικού-αιτιολογικού παράγοντα και του περιβάλλοντος. Η νόσος ή οποιαδήποτε άλλη βλάβη της υγείας εμφανίζεται, όταν διαταραχθεί η ισορροπία αυτή. Συνεπώς ο έλεγχος και η πρόληψη των νόσων εξαρτώνται από τις αποτελεσματικές παρεμβάσεις στη σχέση των τριών παραπάνω παραγόντων (ατόμου-αιτίου-περιβάλλοντος), ώστε να διατηρείται η ισορροπία τους (Κρεμαστινού 2007).

Πρόληψη νόσων είναι οι διαδικασίες εκείνες, με τις οποίες προλαμβάνεται η εμφάνιση ή η ανάπτυξη ή η εξέλιξη κάποιας νόσου. Η πρόληψη έχει ως βασικό στόχο την εξασφάλιση και προαγωγή της υγείας και την αποφυγή της ανικανότητας και του πρόωγου θανάτου. Η πρόληψη διακρίνεται σε τρία επίπεδα, που σχετίζονται με την πορεία εξέλιξης μιας νόσου (Κρεμαστινού 2007):

- Πρωτογενής πρόληψη: Αναφέρεται στα μέτρα, που λαμβάνονται, ώστε το άτομο να μην έλθει σε επαφή με νοσογόνους παράγοντες ή να έχει ήδη αμυντικό μηχανισμό έναντι αυτών.
- Δευτερογενής πρόληψη: Έχει σκοπό να σταματήσει την εξέλιξη μιας νόσου, μέσω της έγκαιρης διάγνωσης, όταν το δηλαδή το άτομο έχει ήδη νοσήσει.
- Τριτογενής πρόληψη: Αποσκοπεί στο να μειώσει την περαιτέρω εξέλιξη ή τις επιπλοκές μιας ήδη εγκατεστημένης νόσου.

3.2 Λοιμώδη ή μεταδοτικά νοσήματα

3.2.1 Τι είναι τα λοιμώδη ή μεταδοτικά νοσήματα

Λοιμώδη ή μεταδοτικά ονομάζονται τα νοσήματα, που οφείλονται σε ζωντανούς μικροοργανισμούς ή σε τοξικά προϊόντα τους (λοιμογόνος παράγοντας). Σε κάθε λοιμώδες νόσημα αντιστοιχεί μόνο ένας αιτιολογικός παράγοντας, γεγονός που καθιστά τη σχέση αιτίου-νόσου μονοσήμαντη. Η έκθεση ενός ατόμου όμως σε κάποιο λοιμογόνο παράγοντα μπορεί ή να μην επιφέρει αποτέλεσμα ή να οδηγήσει σε μόλυνση του ανθρώπου. Ο όρος «μόλυνση» αναφέρεται στην εγκατάσταση, στην ανάπτυξη ή στον πολλαπλασιασμό του λοιμογόνου παράγοντα (αιτίου) στο σώμα ενός ανθρώπου και μπορεί ή να εξελιχθεί σε λοίμωξη ή να παραμείνει κλινικά αφανής (χωρίς σημεία ή συμπτώματα). Λοίμωξη είναι η ανάπτυξη μιας νόσου με εμφανή κλινικά συμπτώματα ή σημεία (Κρεμαστινού 2007).

3.2.2 Τρόποι μετάδοσης λοιμωδών νοσημάτων

Ο λοιμογόνος παράγοντας-αίτιο, για να προκαλέσει μόλυνση ή λοίμωξη, χρειάζεται να βρει την κατάλληλη «πύλη εισόδου» στο άτομο, που μολύνει. Η μόλυνση του ανθρώπου μπορεί να γίνει με κάποιον από τους παρακάτω τρόπους (Κρεμαστινού 2007):

- Από το **αναπνευστικό σύστημα** με την εισπνοή (αναπνευστική μετάδοση) μέσα από:
  - α) τα σταγονίδια: Με τα σταγονίδια μεταδίδονται μικροοργανισμοί, όπως της γρίπης (η οποία μεταδίδεται και από μολυσμένα αντικείμενα) και της μηνιγγίτιδας.
  - β) τον αέρα (αερογενώς): Μέσω του αέρα μικρά σωματίδια μικροοργανισμών μεταφέρονται ακόμα και σε μεγάλη απόσταση από το σημείο παραγωγής τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι τα σωματίδια της φυματίωσης, που μπορούν να παραμένουν στον αέρα για αρκετό χρονικό διάστημα.
- Από το **πεπτικό σύστημα** με την κατάποση (εντερική μετάδοση) μέσα από:
  - α) μολυσμένες τροφές μεταδίδονται ασθένειες, όπως είναι η γαστρεντερίτιδα από Εσσερίχια κόλι (*Escherichia.coli* ή *E.coli*).
  - β) μολυσμένο νερό μεταδίδονται ασθένειες, όπως είναι η χολέρα.
  - γ) μολυσμένα αντικείμενα / επιφάνειες μεταδίδονται ασθένειες, όπως είναι η σαλμονέλα.
  - δ) ακάθαρτα χέρια μεταδίδονται ασθένειες, όπως είναι η ηπατίτιδα Α.
- Από το **δέρμα και τους βλεννογόνους** μέσα από:
  - α) τα τραύματα μεταδίδονται ασθένειες όπως είναι ο τέτανος.
  - β) τη σεξουαλική επαφή μεταδίδονται ασθένειες, όπως είναι η ηπατίτιδα Β.
  - γ) ενέσεις, ιατρικά εργαλεία μεταδίδονται ασθένειες, όπως είναι η ηπατίτιδα C.
  - δ) δάγκωμα ή τσίμπημα εντόμων μεταδίδονται ασθένειες, όπως είναι η ελονοσία και ο ιός του Δυτικού Νείλου.
  - ε) άμεση και έμμεση επαφή (με μολυσμένα αντικείμενα) μεταδίδονται ασθένειες, όπως είναι οι μυκητιάσεις και η στοματίτιδα από ερπητοϊό.

Τα λοιμώδη νοσήματα, που μεταδίδονται άμεσα από άνθρωπο σε άνθρωπο χωρίς την παρέμβαση διαβιβαστή ή άλλου αγωγού (π.χ. εντόμου), ονομάζονται επίσης και **μολυσματικά ή κολλητικά**. Για παράδειγμα η ιλαρά είναι λοιμώδης μολυσματικό νόσημα, ενώ η ελονοσία είναι λοιμώδης μη μολυσματικό /κολλητικό.

Στην ενότητα αυτή ο όρος **σχολική υγιεινή** (school sanitation / hygiene), αναφέρεται στη δημιουργία συνθηκών και πρακτικών ως προς τις σχολικές κτιριακές εγκαταστάσεις και τον εξοπλισμό, ώστε να προλαμβάνεται ή να εμποδίζεται η εξάπλωση παθογόνων μικροοργανισμών και μεταδοτικών νοσημάτων (Κρεμαστινού 2007).

3.3 Επιδημιολογία των παιδικών λοιμωδών νοσημάτων

Η διατήρηση της υγείας των παιδιών είναι θεμελιώδης υποχρέωση μιας κοινωνίας και είναι σημαντική, διότι αφενός τα παιδιά είναι πολίτες με όλα τα δικαιώματα, που τους αναλογούν, αλλά αδυνατούν να ενεργούν από μόνα τους και αφετέρου διότι η υγεία τους καθορίζει την υγεία του μελλοντικού πληθυσμού (Μάρκοβιτς & Μοναστηρίδου 2011).

Τα παιδιά είναι πιθανότερο να έρχονται σε επαφή με μεταδοτικές ασθένειες, όταν βρίσκονται σε χώρους συνάθροισης, παρά όταν βρίσκονται στο περιβάλλον του σπιτιού τους. Η έξοδος του παιδιού από το κλειστό οικογενειακό περιβάλλον και η πολύωρη συναναστροφή

του με συνομήλικούς του σε παιδικούς σταθμούς, νηπιαγωγεία και σχολεία έχει ως συνέπεια την αυξημένη έκθεσή του σε παθογόνους μικροοργανισμούς, οι οποίοι οδηγούν συχνά σε πλήθος λοιμώξεων, κυρίως του αναπνευστικού και πεπτικού συστήματος, που κάποιες φορές λαμβάνει και επιδημική έξαρση (Γαλανάκης 2009).

Στη συνέχεια θα γίνει αναφορά στις λοιμώξεις του αναπνευστικού, του πεπτικού συστήματος και του δέρματος, που είναι οι συχνότερες στα παιδιά στην κοινότητα.

α) Παιδικές λοιμώξεις του αναπνευστικού συστήματος

Οι συχνότεροι λόγοι, για τους οποίους νοσούν τα παιδιά στην κοινότητα, είναι οι ιογενείς λοιμώξεις του αναπνευστικού συστήματος. Οι λοιμώξεις αυτές έχουν μεγαλύτερη συχνότητα στα παιδιά μικρής ηλικίας και ιδιαίτερα στα βρέφη, που παρακολουθούν παιδικούς σταθμούς. Με την αύξηση της ηλικίας η συχνότητα αυτή μειώνεται, ενώ στη σχολική ηλικία γίνεται οριακά πιο υψηλή. Επιπλέον είναι γνωστό ότι τα παιδιά εμφανίζουν ένα μεγάλο αριθμό ιογενών αναπνευστικών λοιμώξεων, που μπορεί να φτάσει και τις 10 μέσα στο χρόνο. Οι συχνότερες από αυτές τις λοιμώξεις είναι της γρίπης, της ιλαράς, της παρωτίτιδας, της ερυθράς και της ανεμευλογιάς, ενώ η ιλαρά, η ανεμευλογιά και ο κοκκύτης αποτελούν τα αναπνευστικά νοσήματα με τη μεγαλύτερη μεταδοτικότητα (Τσόλια 2009).

Οι ιογενείς λοιμώξεις μεταδίδονται σε σχολεία και παιδικούς σταθμούς και κάθε χρόνο κάποιες από αυτές εκδηλώνονται με τη μορφή επιδημικών εξάρσεων, όπως αυτές της γρίπης. Ιδιαίτερα στους παιδικούς σταθμούς οι παραπάνω λοιμώξεις μεταδίδονται με αυξημένη συχνότητα και έχουν μεγαλύτερη βαρύτητα. Στη συνέχεια τα παιδιά τις μεταδίδουν δευτερογενώς σε άτομα του οικογενειακού τους περιβάλλοντος, σε ποσοστό που πλησιάζει το 30%. Τα άτομα αυτά μπορεί να είναι γονείς, που εργάζονται ή ηλικιωμένοι με ευπάθεια ή χρόνια νοσήματα- γεγονός που προσδίδει στις ιογενείς αναπνευστικές λοιμώξεις μεγάλο οικονομικό και κοινωνικό κόστος (Τσόλια 2009).

β) Παιδικές λοιμώξεις του πεπτικού συστήματος

Η μετάδοση των λοιμώξεων του πεπτικού συστήματος στους χώρους συνάθροισης παιδιών είναι καθημερινή διαπίστωση, καθώς η στενή προσωπική επαφή και η φτωχή υγιεινή -ατομική και περιβαλλοντική-δημιουργούν ευνοϊκές συνθήκες για την εξάπλωση των παθογόνων εντερικών μικροοργανισμών. Τα συνηθέστερα παθογόνα μικρόβια, που μεταδίδονται στους χώρους συνάθροισης παιδιών, είναι ιοί (π.χ. ηπατίτιδας Α, εντεροϊοί), βακτήρια (π.χ. E.coli, σιγκέλλα) και παράσιτα-μύκητες. Οι περισσότερες μελέτες, που έχουν γίνει, ωστόσο, εξαντλούνται συνήθως σε ορισμένα βακτήρια και παράσιτα και σπανιότερα περιλαμβάνουν ιούς, οι οποίοι αποτελούν και το μεγαλύτερο κίνδυνο (Γαλανάκης 2009).

Τα εντεροπαθογόνα μικρόβια διασπείρονται με την εντεροστοματική οδό είτε από άτομο σε άτομο είτε από μολυσμένες επιφάνειες και αντικείμενα. Επιπλέον αρκετά από τα μικρόβια αυτά, όπως ιός της ηπατίτιδας Α, μπορεί να επιβιώνουν σε επιφάνειες του περιβάλλοντος επί μακρόν (έως και εβδομάδες). Οι λοιμώξεις του πεπτικού συστήματος έχουν άμεσες επιπτώσεις, που αφορούν στην υγεία των παιδιών, και έμμεσες, που αφορούν κυρίως στην υγεία των εργαζομένων στους χώρους συνάθροισης παιδιών αλλά και στα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας των νοσούντων. Επίσης στις λοιμώξεις αυτές καταλογίζεται και η υπολογίσιμη επίπτωση της εξάπλωσης στην κοινότητα ανθεκτικών παθογόνων μικροοργανισμών, λόγω της ευρείας και αλόγιστης χρήσης αντιβιοτικών, που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια (Γαλανάκης 2009).

γ) Παιδικές λοιμώξεις του δέρματος

Οι λοιμώξεις του δέρματος στην παιδική ηλικία οφείλονται σε ιούς, βακτήρια, μύκητες και παράσιτα και είναι αρκετά συχνές. Στη συνέχεια θα γίνει αναφορά στις συχνότερες δερματικές λοιμώξεις, που παρατηρούνται στα παιδιά.

Ιογενείς δερματικές λοιμώξεις

Ο *επιχείλιος ή απλός έρπης τύπου 1* στα παιδιά οφείλεται σε ιό (HSV1) και στις περισσότερες περιπτώσεις δεν εμφανίζει συμπτώματα κατά τη μόλυνση. Όταν όμως εκδηλωθεί με συμπτώματα, η εικόνα είναι θορυβώδης. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της ερπητικής ουλοστοματίτιδας, η οποία αποτελεί μια επώδυνη και δυσάρεστη κατάσταση για τα παιδιά (Δερβελιώτου 2006). Αντίθετα με άλλες ιώσεις της παιδικής ηλικίας, η λοίμωξη από τον απλό έρπη δεν εξασφαλίζει ανοσία στον οργανισμό. Όταν η λοίμωξη παρέλθει, ο ιός παραμένει σε λανθάνουσα κατάσταση στους βλεννογόνους και στο δέρμα της περιοχής. Αυτό σημαίνει ότι το παιδί μπορεί να παρουσιάσει τη μόλυνση περισσότερο από μία φορά. Ο ιός μεταδίδεται από τα μολυσμένα στα ευαίσθητα άτομα με την είσοδο του ιού δια των βλεννογόνων ή εκδορών του δέρματος, ύστερα από στενή επαφή με το σημείο της βλάβης.

Οι *μυρμηγκiές* είναι δερματικές λοιμώξεις και οφείλονται σε συγκεκριμένους τύπους του ιού των ανθρώπινων θηλωμάτων (HPV). Διακρίνονται σε κοινές, ομαλές νεανικές και πελματιαίες. Οι συχνότερες κοινές εντοπίζονται στην επιφάνεια των άκρων χεριών. Οι ομαλές νεανικές εντοπίζονται στο πρόσωπο και στην επιφάνεια των άκρων χεριών. Οι πελματιαίες είναι πιο επώδυνες και μεταδίδονται εύκολα σε παιδιά, που ασχολούνται με την κολύμβηση και περπατούν με γυμνά πέλματα σε υγρές επιφάνειες (Δερβελιώτου 2006). Ο ιός μεταδίδεται με την άμεση δερματική επαφή με μολυσμένο δέρμα ή με το άγγιγμα υγρών επιφανειών. Μετά την αρχική επαφή, ο ιός HPV μπορεί να μείνει ανενεργός ή σε λανθάνουσα κατάσταση στο δέρμα και ενδέχεται να μην υπάρξουν αμέσως ορατά συμπτώματα. Μπορεί να χρειαστούν ακόμα και έξι μήνες για να αναπτυχθεί μια μυρμηγκιά (περίοδος επώασης).

Βακτηριακές δερματικές λοιμώξεις

Το *μολυσματικό κηρίο* αποτελεί την πιο συχνή λοίμωξη του δέρματος στα παιδιά και οφείλεται σε Gram θετικούς κόκκους (+). Υπάρχουν εποχές, όπως το καλοκαίρι, κατά τις οποίες η λοίμωξη αυτή μπορεί να λάβει διαστάσεις επιδημίας μεταξύ παιδιών της ίδιας οικογένειας αλλά και σε χώρους συνάθροισης παιδιών, όπως οι κατασκηνώσεις. Είναι πολύ μεταδοτική νόσος, ακόμη και με την απλή επαφή (Δερβελιώτου 2006).

Μυκητιασικές λοιμώξεις του δέρματος

Η *μυκητίαση* είναι μία συνηθισμένη λοίμωξη του δέρματος, που προκαλείται από διάφορα είδη μυκήτων και εκδηλώνεται αρχικά με την ανάπτυξη κηλίδων σε διάφορα σημεία του σώματος, όπως στο τριχωτό της κεφαλής, στο σώμα, στην περιοχή των μηρών και των γεννητικών οργάνων, στα άκρα ή στα νύχια. Μεταδίδεται μέσω της δερματικής επαφής, της χρήσης μολυσμένων αντικειμένων, όπως χτένες, πετσέτες, πλάτες καθισμάτων, μέσω της άμεσης επαφής με μολυσμένα ζώα (γάτες, σκύλους, βοοειδή, άλογα ή άγρια ζώα) και μέσω της θάλασσας ή της πισίνας, εξαιτίας της υγρασίας που ευνοεί την ανάπτυξη των μυκήτων (ΕΣΔΥ 2009).

Παρασιτικές δερματικές λοιμώξεις

Τα περιστατικά της *ψώρας* τα τελευταία χρόνια παρουσιάζουν σημαντική αύξηση. Η ψώρα προκαλείται από ένα μικρο-οργανισμό, που λέγεται άκαρι της ψώρας και είναι ιδιαίτερα μεταδοτική δερματοπάθεια, ειδικά σε χώρους συνάθροισης παιδιών, όπως τα

σχολεία. Μεταδίδεται από άτομο σε άτομο με στενή επαφή αλλά και με μολυσμένα αντικείμενα, όπως ρούχα, κλιννοσκεπάσματα και πετσέτες. Η ψώρα μπορεί να εμφανιστεί σε οποιοδήποτε σημείο του σώματος, ακόμη και ανάμεσα στα δάχτυλα και προκαλεί έντονο κνησμό (Μοσχοβάκη 2009). Ειδικά στα βρέφη δεν είναι σπάνια η εντόπιση της στα πέλματα των ποδιών, στις παλάμες, το πρόσωπο καθώς και το τριχωτό της κεφαλής.

Τέλος, αναφορικά με τους παράγοντες κινδύνου για τη σχολική υγιεινή, τα αποτελέσματα περιγραφικής μελέτης επισκόπησης των Σύρου και Σουρτζή (2012) σε 42 δημοτικά σχολεία επαρχιακού νομού, έδειξαν τις εξής ελλείψεις: Καθαριότητας στους τοίχους (86,7%), στις επιφάνειες, στον εξοπλισμό (83,3%) και στα τα δάπεδα (78,5%), ειδικά διαμορφωμένου χώρου για την προσωρινή απομόνωση και φροντίδα σε περίπτωση σοβαρού μολυσματικού νοσήματος (97,6%), ειδικά διαμορφωμένου χώρου παροχής υπηρεσιών φροντίδας σε περίπτωση ασθένειας (95,2%), ενημερωμένου αρχείου καταγραφής ασθενειών (92,9%) και περιοδικού ελέγχου της σχολικής υγιεινής από αρμόδιες υπηρεσίες (92,9%). Στους χώρους υγιεινής παρατηρήθηκαν εμφανώς λερωμένες επιφάνειες (69,1%), έλλειψη χαρτιού υγείας (47,6%), χάρτινων πετσετών μιας χρήσης από τους νιπτήρες (80,9%) και φιαλών υγρού σαπουνιού (45,2%) (Σύρου & Σουρτζή 2012).

3.4 Μέτρα πρόληψης λοιμωδών νοσημάτων στο σχολικό περιβάλλον

Παρά τις προόδους της προληπτικής και θεραπευτικής ιατρικής στον τομέα των λοιμωδών νοσημάτων και τη μείωση της νοσηρότητας και θνησιμότητας τους στις ανεπτυγμένες χώρες, η παιδική ηλικία εξακολουθεί να αποτελεί μια περίοδο της ζωής, που συνοδεύεται από λοιμώξεις, για αρκετές από τις οποίες δεν υπάρχει ανάλογο εμβόλιο. Το φθινόπωρο, με την έναρξη της σχολικής περιόδου, αρχίζουν τα πρώτα προβλήματα υγείας των μαθητών εξαιτίας των λοιμώξεων, που αυξάνονται ιδίως τον χειμώνα και την άνοιξη. Ο κλειστός χώρος μιας σχολικής αίθουσας, η στενή επαφή των μαθητών και η άγνοιά τους στους τρόπους μετάδοσης των λοιμώξεων ευνοεί την εμφάνιση και τη μετάδοσή τους (Γαλανάκης 2009). Χαρακτηριστικό παράδειγμα μεταδοτικού νοσήματος της εποχής μας, που έλαβε τη μορφή πανδημίας και απειλεί μεταξύ άλλων και την υγεία του σχολικού πληθυσμού, αποτελεί ο κορονοϊός COVID-19, εξαιτίας του οποίου το Υπουργείο Υγείας με εγκύκλιό του (ΑΔΑ: 68ΦΦ465ΦΥΟ-51Λ/05-03-2020) προέβη στη λήψη μέτρων για την σχολική υγιεινή.

Βασικά μέτρα για την ελαχιστοποίηση των λοιμώξεων στα σχολεία είναι (ΥΥΚΑ 2009):

- Η διατήρηση καλής ατομικής υγιεινής.
- Το καλό πλύσιμο των χεριών και η αποφυγή επαφής τους με τα μάτια, τη μύτη και το στόμα.
- Η εφαρμογή εμβολιασμών σύμφωνα με το Εθνικό Πρόγραμμα Εμβολιασμού.
- Η ορθολογική χρήση των αντιβιοτικών.
- Η διαμόρφωση και διατήρηση καθαρού και υγιεινού σχολικού περιβάλλοντος.

Ειδικότερα σε ό, τι αφορά στη *διαμόρφωση ενός υγιεινού και καθαρού σχολικού περιβάλλοντος*, χρειάζεται να εφαρμόζονται τα παρακάτω μέτρα (ΥΠΕΠΘ 2009, Υπουργείο Υγείας 2020):

1. Συστηματικός και επαρκής αερισμός των αιθουσών με φυσικό (π.χ. άνοιγμα παραθύρων) ή τεχνητό τρόπο κυρίως στα διαλείμματα.
2. Πέρα από τις συνήθεις εργασίες καθαρισμού, επιβάλλεται προσεκτικός και συχνός καθαρισμός των λείων επιφανειών, που χρησιμοποιούνται συχνά (π.χ. πόμολα, χερούλια,

κουπαστή από σκάλες ή κιγκλίδωμα, βρύσες κλπ), με κοινά καθαριστικά ή απολυμαντικά, όπως διάλυμα οικιακής χλωρίνης 10% (1 μέρος οικιακής χλωρίνης αραιωμένο σε 10 μέρη νερό) ή αλκοολούχο διάλυμα. (Τα απολυμαντικά είναι μικροβιοκτόνα, που εφαρμόζονται μόνο σε άψυχα αντικείμενα, σε αντίθεση με τα αντισηπτικά, που ως μικροβιοκτόνα εφαρμόζονται σε ζωντανούς ιστούς και δέρμα).

3. Ο καθαρισμός των αντικειμένων, που δεν είναι εμφανώς λερωμένα, μπορεί να γίνει με ένα απολυμαντικό. Τα αντικείμενα, που είναι εμφανώς λερωμένα, καθαρίζονται πρώτα με υγρό σαπούνι και νερό και κατόπιν με απολυμαντικά, όπως διάλυμα οικιακής χλωρίνης 10% (1 μέρος οικιακής χλωρίνης αραιωμένο σε 10 μέρη νερό) ή αλκοολούχο διάλυμα. Ιδιαίτερη προσοχή και φροντίδα θα πρέπει να δίνεται στο καθαρισμό των αντικειμένων και των επιφανειών, με τις οποίες ήρθε σε επαφή άτομο, που νοσούσε.
4. Μέριμνα ώστε να υπάρχουν κάδοι απορριμμάτων, οι οποίοι θα διαθέτουν ποδοκίνητο καπάκι και θα περιέχουν πλαστική σακούλα μιας χρήσης.
5. Οι πλαστικές σακούλες των κάδων, όταν γεμίζουν, πρέπει να δένονται σφικτά και να απομακρύνονται με γάντια. Επισημαίνεται ότι, η χρήση γαντιών μια χρήσης δεν αντικαθιστά σε καμιά περίπτωση το πλύσιμο των χεριών.
6. Μέριμνα, ώστε οι νιπτήρες στις τουαλέτες και στο προαύλιο να διαθέτουν πάντα φιάλη με υγρό σαπούνι και χάρτινες πετσέτες μιας χρήσης, οι οποίες πρέπει να απορρίπτονται σε κάδους, που θα είναι δίπλα στους νιπτήρες. Τακτικό πλύσιμο των χεριών των παιδιών και των εργαζομένων με υγρό σαπούνι και νερό για τουλάχιστον 20 δευτερόλεπτα.
7. Οι νιπτήρες στο προαύλιο χρειάζεται να έχουν και φίλτρο καθαρισμού του νερού.
8. Έλεγχος του συστήματος ύδρευσης και αποχέτευσης, έτσι ώστε να αποκαθίστανται άμεσα τυχόν βλάβες.
9. Να υπάρχει διαχωρισμός των χώρων υγιεινής ανάλογα με το φύλο του μαθητή.

Σε ό, τι αφορά στις εγκαταστάσεις θέρμανσης (ΟΣΚ 2008), οι επιθυμητές θερμοκρασίες των σχολικών χώρων είναι οι εξής:

ο Αίθουσες διδασκαλίας - Γραφεία - Βιβλιοθήκη :	20° C
ο Διάδρομοι:	16° C
ο Κυλικείο:	18° C
ο Χώροι υγιεινής δεν θερμαίνονται.	

Αξίζει να σημειωθεί οδηγίες καθαρισμού και απολύμανσης απευθύνονται σε όλο το προσωπικό, αλλά ιδιαίτερα στο βοηθητικό προσωπικό (π.χ. καθαρίστριες). Το προσωπικό καθαριότητας θα πρέπει να εξασφαλίζει με την επιτήρηση των προϊσταμένων της εκάστοτε σχολικής μονάδας, την τήρηση των κανόνων υγιεινής των σχολικών χώρων, επιφανειών και αντικειμένων. Οι εργασίες καθαρισμού πρέπει να γίνονται με χρήση γαντιών και στολή εργασίας.

Επιπλέον, σημαντικό για τη σχολική υγιεινή είναι να υπάρχουν στα σχολεία: ειδικά διαμορφωμένος χώρος παροχής υπηρεσιών φροντίδας σε περίπτωση ασθένειας, ειδικά διαμορφωμένος χώρος για την προσωρινή απομόνωση και φροντίδα σε περίπτωση σοβαρού μολυσματικού νοσήματος αλλά και περιοδικός επισκέπτης ή υπηρεσία ελέγχου της σχολικής υγιεινής (π.χ. νοσηλεύτης, επόπτης δημόσιας υγείας, επισκέπτης υγείας).

Τέλος, το επιπλέον υγειονομικό υλικό που χρειάζεται να διαθέτουν οι σχολικές μονάδες, σύμφωνα με πρόσφατες οδηγίες του Υπουργείου Υγείας (Υ.Υ.) (2020) και πέραν του υλικού που περιέχεται στο κυτίο Α΄ Βοηθειών, είναι το εξής (Υ.Υ. 2020):

- Θερμόμετρα (μη υδραργυρικά, π.χ. ψηφιακά μασχάλης) ή ταινίες θερμομέτρησης.
- Χάρτινες χειροπετσέτες μιας χρήσης
- Γάντια μιας χρήσης

- Πλαστικές σακούλες για την απόρριψη των χρησιμοποιημένων μέσων ατομικής προστασίας και των χαρτομάντιλων ή για τη συλλογή μολυσμένων αντικειμένων που πρέπει να πλυθούν ή να απολυμανθούν.
- Πλαστικά ποτήρια μιας χρήσης.
- Μπουκάλια με αλκοολούχο διάλυμα με αντλία έγχυσης και βάση. Το αλκοολούχο διάλυμα να έχει άδεια ΕΟΦ, περιεκτικότητα αλκοόλης ή μίγματος αλκοολών (αιθανόλη, ισοπροπανόλη ή προπανόλη) με άθροισμα 70% και πιστοποίηση CE
- Απολυμαντικά για χώρους και επιφάνειες (π.χ. οικιακή χλωρίνη) και απολυμαντικά για αντικείμενα που εξατμίζονται εύκολα (π.χ. οινόπνευμα)

Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στη φύλαξη των αλκοολούχων διαλυμάτων και των φαρμάκων, ώστε να μην είναι προσιτά στα παιδιά.

3.4 Σχολικά κυλικεία και σχολική υγεία

Η υγεία των παιδιών της σχολικής ηλικίας καθορίζεται από πολλούς παράγοντες, μεταξύ των οποίων σημαντική θέση έχει η κατανάλωση ασφαλών, υγιεινών και θρεπτικών σχολικών γευμάτων. Ο υπεύθυνος στο σχολικό κυλικείο όπως και σε κάθε άλλη εγκατάσταση διάθεσης τροφίμων, έχει την υποχρέωση να τηρεί βασικούς κανόνες υγιεινής και προστασίας της ασφάλειας των τροφίμων, ώστε οι μαθητές αλλά και το εκπαιδευτικό προσωπικό να λαμβάνουν τρόφιμα υψηλής ποιότητας και ασφαλή και να εξαλείφεται ο κίνδυνος τροφικών δηλητηριάσεων. Τροφικές δηλητηριάσεις είναι οι αρρώστιες, που προκαλούνται από τρόφιμα με βακτήρια ή άλλους μικροοργανισμούς ή χημικές ουσίες επιβλαβείς για τον ανθρώπινο οργανισμό (ΕΦΕΤ 2003).

Τα τρόφιμα γίνονται ακατάλληλα για κατανάλωση όταν (ΕΦΕΤ 2003):

- Είναι αλλοιωμένα ή
- Έχουν επιμολυνθεί

α) Αλλοίωση τροφίμων

Η αλλοίωση των τροφίμων προκαλείται από μικροοργανισμούς, που βρίσκονται στα αρχικά συστατικά των τροφίμων ή μεταφέρονται στα τρόφιμα από τους ανθρώπους, τα έντομα, τις μολυσμένες επιφάνειες εργασίας, τα σκεύη, τον εξοπλισμό και τον μολυσμένο αέρα. Όταν τα τρόφιμα διατηρούνται σε συνθήκες κατάλληλες για την ανάπτυξη των μικροοργανισμών, τότε οι μικροοργανισμοί πολλαπλασιάζονται στις συνθήκες αυτές γρήγορα. Αν στα τρόφιμα αναπτυχθεί μεγάλος αριθμός μικροοργανισμών, τότε είναι πιθανόν να προκληθεί τροφική δηλητηρίαση, που στα παιδιά μπορεί να είναι ιδιαίτερα σοβαρή. Τροφική δηλητηρίαση μπορεί να προκαλέσουν και τα τρόφιμα, που έχουν καλή εμφάνιση, οσμή και γεύση. Τα τρόφιμα τέλος, για να μην αλλοιώνονται, θα πρέπει να καταναλώνονται πριν την ημερομηνία λήξης τους.

β) Επιμόλυνση τροφίμων

Τα τρόφιμα επιμολύνονται με μικροοργανισμούς, που προέρχονται όχι μόνο από τους ανθρώπους αλλά και από:

- ☐ Έντομα και τρωκτικά
- ☐ Μολυσμένες επιφάνειες εργασίας, σκεύη και εξοπλισμό
- ☐ Μολυσμένο αέρα-σκόνη

Η επιμόλυνση προκαλείται συνήθως στα τρόφιμα, που μένουν απροστάτευτα σε ένα «ακατάλληλο» περιβάλλον, όπως είναι οι κακές συνθήκες υγιεινής του κυλικείου, οι

ακατάλληλοι χειρισμοί των τροφίμων από το προσωπικό και η παρουσία εντόμων (μυγών, κατσαρίδων) και τρωκτικών (ποντικών). Η εσφαλμένη χρήση περιεκτών (δοχείων), που δεν έχουν σχεδιαστεί για τη διατήρηση τροφίμων, μπορεί να είναι μια άλλη αιτία επιμόλυνσής τους, π.χ. μέσω της σκόνης που μεταφέρεται με τον αέρα γύρω από τα ανοικτά έτοιμα για κατανάλωση τρόφιμα (ΕΦΕΤ 2003).

γ) Πολλαπλασιασμός μικροοργανισμών στα τρόφιμα

Ο πολλαπλασιασμός των μικροοργανισμών στα τρόφιμα ευνοείται από (ΕΦΕΤ 2003):

- Τη σύνθεση των τροφίμων. Όπως οι άνθρωποι έτσι και οι μικροοργανισμοί, για να πολλαπλασιαστούν, χρειάζονται τρόφιμα, που περιέχουν νερό (ύπαρξη υγρασίας στα τρόφιμα) και θρεπτικές ουσίες (π.χ. πηγή ενέργειας και αζώτου, βιταμίνες και ανόργανα συστατικά), ενώ για να αναπτυχθούν, χρειάζονται τρόφιμα με κατάλληλη οξύτητα (π.χ. τρόφιμα που δεν είναι τόσο όξινα ή αλκαλικά).
- Από τις συνθήκες διατήρησης των τροφίμων, ιδιαίτερα από τη θερμοκρασία και τον χρόνο που διατηρούνται σε αυτή τη θερμοκρασία. Η ευνοϊκή θερμοκρασία για την ανάπτυξη των μικροοργανισμών είναι μεταξύ 50°C και 60 °C. Έξω από την επικίνδυνη αυτή ζώνη οι παθογόνοι μικροοργανισμοί δεν μπορούν να πολλαπλασιαστούν σε πληθυσμούς ικανούς να προκαλέσουν τροφική δηλητηρίαση. Αντίθετα σε θερμοκρασίες όμως μεταξύ 50°C και 60 °C τα βακτήρια πολλαπλασιάζονται πιο γρήγορα-χρειάζονται δηλαδή λιγότερο χρόνο, για να αυξηθεί ο αριθμός τους.

Απαιτούμενα αρχεία σχολικού κυλικείου

Οι εργαζόμενοι σε ένα σχολικό κυλικείο, που προετοιμάζουν και σερβίρουν σχολικά γεύματα, αποτελούν την πρώτη γραμμή άμυνας έναντι των κινδύνων που σχετίζονται με τα τρόφιμα. Επομένως θα πρέπει να γνωρίζουν τι πρέπει και τι δεν πρέπει να κάνουν στην καθημερινή διεκπεραίωση των εργασιών τους, να αναγνωρίζουν ποιοι είναι οι κυριότεροι κίνδυνοι για τα τρόφιμα και ποια είναι τα προληπτικά μέτρα, που πρέπει να εφαρμόζουν, για να προστατεύουν την ασφάλεια των τροφίμων.

Επιπλέον κάθε σχολικό κυλικείο πρέπει να τηρεί κάποιους κανόνες υγιεινής, να πληροί τους όρους και τις προϋποθέσεις της Υγειονομικής Διάταξης Υ.Δ. Υ1γ/Γ.Π/οικ.96967 (ΦΕΚ2718/τ.Β' / 8-10-2012) όπως ισχύει, κατά περίπτωση χρήσης και να διατηρεί τα απαραίτητα σε κάθε περίπτωση αρχεία, που ορίζονται από τη σχετική νομοθεσία (ΦΕΚ 2135/2013).

Πιο συγκεκριμένα, σχετικά με τους κανόνες υγιεινής στα σχολικά κυλικεία, αναφέρονται τα εξής (ΦΕΚ 2135/2013):

1. Αγορά – παραλαβή των πρώτων υλών και των έτοιμων για κατανάλωση τροφίμων. Η προμήθεια των πρώτων υλών καθώς και των προϊόντων προς διάθεση θα πρέπει να γίνεται από νομίμως λειτουργούσες επιχειρήσεις. Τα τρόφιμα που αλλοιώνονται εύκολα πρέπει να μεταφέρονται με οχήματα – ψυγεία. Κατά την παραλαβή τους πρέπει να ελέγχεται η θερμοκρασία του μεταφορικού μέσου και των τροφίμων με θερμομέτρα κατάλληλου εύρους μέτρησης ανάλογα με το είδος των τροφίμων που μεταφέρονται (προϊόντα ψυγείου, κατάψυξης, ζεστά προϊόντα).

2. Αποθήκευση – Διατήρηση τροφίμων. Όλα τα τρόφιμα αμέσως μετά την παραλαβή τους θα πρέπει να αποθηκεύονται σε χώρους που διασφαλίζουν την διατήρησή τους (ψυγεία, προθήκες). Η θερμοκρασία των ψυγείων να ελέγχεται καθημερινά με κατάλληλο θερμομέτρο. Τα τρόφιμα που δεν διατηρούνται σε ψυγείο πρέπει να τοποθετούνται σε κλειστούς περιέκτες κατάλληλους μόνο για τρόφιμα, προθήκες έκθεσης ή αποθήκες χωρίς υγρασία, μακριά από

πηγές θερμότητας, πάνω σε ράφια ή σε παλέτες. Οι αποθήκες θα πρέπει να διατηρούνται πάντα καθαρές και απαλλαγμένες εντόμων και τρωκτικών. Κατά την αποθήκευση των τροφίμων θα πρέπει να ελέγχονται οι ημερομηνίες λήξης. Τα προϊόντα καθαρισμού του κυλικείου και του εξοπλισμού θα πρέπει να αποθηκεύονται σε ειδικά ντουλάπια που κλειδώνουν ή σε ειδικούς χώρους μακριά από τα τρόφιμα.

3. Προετοιμασία τροφίμων. Κατά την προετοιμασία ο χειριστής τροφίμων πρέπει να οργανώνει την εργασία του κατά τρόπο ώστε να χρησιμοποιεί λαβίδες ή άλλα εργαλεία σερβιρίσματος, ελαχιστοποιώντας την επαφή των τροφίμων με τα χέρια του χρησιμοποιώντας γάντια μιας χρήσης.

4. Έκθεση – Πώληση τροφίμων και ποτών. Κατά τη έκθεση τους προς πώληση τα τρόφιμα πρέπει να προστατεύονται από κάθε είδους ρύπανση και να μην επιτρέπεται στους μαθητές να αγγίζουν με τα χέρια τους τα προσφερόμενα είδη.

Ο υπεύθυνος των ανωτέρω επιχειρήσεων πρέπει να διατηρεί τα έτοιμα για κατανάλωση τρόφιμα έτσι που να μην κινδυνεύουν από επιμολύνσεις και αλλοιώσεις.

A. Τα έτοιμα για κατανάλωση τρόφιμα εκτίθενται συσκευασμένα σε βιτρίνες έκθεσης.

B. Τα τρόφιμα που αλλοιώνονται εύκολα (γάλα, βούτυρο, τυριά, κρύα σάντουιτς, γιαούρτια, κ.λπ.) τοποθετούνται σε ψυγεία με θερμοκρασία $\leq 5^{\circ}\text{C}$. Εάν τα σάντουιτς εκτεθούν σε θερμοκρασία περιβάλλοντος θα πρέπει να είναι συσκευασμένα και να καταναλωθούν σε διάστημα δύο ωρών.

Γ. Τα τρόφιμα που σερβίρονται ζεστά θα πρέπει να διατηρούνται σε βιτρίνες έκθεσης ή σε θερμοθαλάμους θερμοκρασίας πάνω από 60°C . Το προσωπικό των ανωτέρω επιχειρήσεων πρέπει να αποφεύγει να χειρίζεται χρήματα και συγχρόνως έτοιμα για κατανάλωση τρόφιμα ή να χρησιμοποιεί λαβίδες, χαρτί περιτυλίγματος, κ.λπ...»

Σύμφωνα με τον παραπάνω Νόμο το κάθε σχολικό κυλικείο χρειάζεται να διατηρεί και τα παρακάτω αρχεία τεκμηρίωσης διαδικασιών (ΦΕΚ 2135/2013):

Αρχείο 1ο: Πρώτων υλών και προμηθευτών: Περιέχει τους προμηθευτές και τα σχετικά συνοδευτικά δελτία αποστολής των προϊόντων και των πρώτων υλών. Όλα τα προϊόντα θα προέρχονται από αδειοδοτημένες επιχειρήσεις.

Αρχείο 2ο: Προσωπικού: Περιέχει τα πιστοποιητικά υγείας του προσωπικού και τα πιστοποιητικά εκπαίδευσής του.

Αρχείο 3ο: Νερού: Περιέχει αποδεικτικά στοιχεία του τρόπου υδροδότησης της επιχείρησης και όπου απαιτείται αποτελέσματα δειγματοληψίας.

Αρχείο 4ο: Καθαρισμού και απολύμανσης: Περιέχει το πρόγραμμα καθαρισμού και απολύμανσης καθώς και τα χρησιμοποιούμενα καθαριστικά και απολυμαντικά.

Αρχείο 5ο: Απεντόμωσης – Μυοκτονίας

Αρχείο 6ο: Θερμοκρασίας: Περιέχει τα στοιχεία παρακολούθησης των θερμοκρασιών όλων των ψυκτικών θαλάμων και θερμοθαλάμων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΟΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΩΝ ΜΕ ΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗ. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΝΟΣΗΛΕΥΤΗ

21 Ο ρόλος και οι αρμοδιότητες των εμπλεκόμενων με την ασφάλεια και υγιεινή του σχολικού περιβάλλοντος

2.1.1 Διευθυντές εκπαίδευσης και σχολική ασφάλεια και υγιεινή

Είναι γνωστό ότι οι Διευθυντές Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης έχουν τη γενική ευθύνη της διοίκησης και του ελέγχου λειτουργίας των σχολικών μονάδων της εκπαιδευτικής περιφέρειας ευθύνης τους. Στα καθήκοντά τους, εκτός των άλλων, περιλαμβάνεται και *η φροντίδα για την υποδομή, την επισκευή, τον εξοπλισμό και τα κτιριακά προβλήματα των σχολείων και η εισήγηση για την επισκευή των διδακτηρίων και τον εξοπλισμό τους με έπιπλα, σκεύη και εποπτικό υλικό*. Συγκεκριμένα, για τα κτιριακά προβλήματα των σχολείων ενημερώνονται συνήθως γραπτά από τους Διευθυντές των σχολείων, οι οποίοι συντάσσουν έγγραφο προς την Τοπική Αυτοδιοίκηση, στο οποίο αναγράφονται τα προβλήματα των σχολείων τους και το οποίο κοινοποιούν και στην αρμόδια Διεύθυνση Εκπαίδευσης. Αν πρόκειται για επισκευές των Σχολικών Μονάδων τα έγγραφα απευθύνονται στους Δήμους, ενώ αν πρόκειται για μεγαλύτερα έργα, όπως π.χ. κατασκευές σχολικών μονάδων και δημιουργία σχολικών χώρων που απουσιάζουν, απευθύνονται στη Διεύθυνση Εκπαίδευσης και στην Περιφέρεια.

Ειδικότερα σε ό, τι αφορά στα κτιριακά εκείνα προβλήματα, που υπονομεύουν την ασφάλεια και την υγεία μαθητών και εκπαιδευτικών, ο ρόλος των Διευθυντών Εκπαίδευσης στα θέματα αυτά είναι ενημερωτικός, προτρεπτικός και υποστηρικτικός. Ενημερωτικός και προτρεπτικός είναι, διότι μέσω νόμων, εγκυκλίων που στέλνουν ηλεκτρονικά (e-mail) στα σχολεία και μέσω εκπαιδευτικών ομιλιών, συναντήσεων σεμιναρίων, που διοργανώνουν, ενημερώνουν και παρακινούν τους Διευθυντές των σχολείων στη διαμόρφωση ασφαλών και υγιεινών συνθηκών διδασκαλίας. Ο υποστηρικτικός τους ρόλος αφορά στην διαμεσολάβηση και επικοινωνία με τους φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και με τις «Κτιριακές Υποδομές Α.Ε.», προκειμένου να διευκολυνθούν ή να επισπευτούν οι διαδικασίες επίλυσης των κτιριακών προβλημάτων και ελλείψεων, που υπονομεύουν τη σχολική ασφάλεια και υγιεινή, αφού προηγουμένως γίνει αξιολόγηση και διαβάθμιση της επικινδυνότητάς τους. Επίσης ο υποστηρικτικός τους ρόλος αφορά και στην ενθάρρυνση διεξαγωγής στα σχολεία προγραμμάτων αγωγής υγείας στη σχολική ασφάλεια και υγιεινή και στην υποστήριξη των προγραμμάτων αυτών, μέσω υπευθύνων Αγωγής Υγείας και Σχολικών Δραστηριοτήτων των Διευθύνσεων.

Επιπρόσθετο καθήκον των Διευθυντών Εκπαίδευσης είναι και η φροντίδα για τις αναγκαίες παρεμβάσεις στην αρχιτεκτονική των εσωτερικών και εξωτερικών χώρων των διδακτηρίων προς μια «παιδαγωγική κατεύθυνση». Ο όρος «παιδαγωγική κατεύθυνση» αναφέρεται στη δημιουργία χώρων, που απουσιάζουν (π.χ. αίθουσα πολλαπλών χρήσεων),

αλλά και στη διαμόρφωση των ήδη υπαρχόντων εσωτερικών και εξωτερικών χώρων του σχολείου (αίθουσες, κοινόχρηστοι χώροι, προαύλιο) με τον κατάλληλο εξοπλισμό και τον εμπλουτισμό τους με χρώματα και εικόνες, ώστε οι μαθητές να εκπαιδεύονται σε ένα ευχάριστο και παιδαγωγικό περιβάλλον. Φυσικά οι παρεμβάσεις που γίνονται στην κατασκευή και στην αρχιτεκτονική των εσωτερικών και εξωτερικών χώρων των διδακτηρίων, έχουν κύριο στόχο τη διασφάλιση ασφαλών και υγιεινών συνθηκών διδασκαλίας.

Ως προς τα θέματα σχολικής υγιεινής, οι Διευθυντές Εκπαίδευσης-εκτός των προαναφερθέντων-κάνουν συστάσεις, ώστε τα σχολεία να θεσπίζουν κανόνες υγιεινής, οι οποίοι θα πρέπει να επικαιροποιούνται, όποτε απαιτείται, και επίσης πραγματοποιούν έκτακτες ή τακτικές επισκέψεις στα σχολεία για τον έλεγχο της υγιεινής του σχολικού περιβάλλοντος. Σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης (π.χ. επιδημία) συγκαλούν συσκέψεις και ενημερωτικές συναντήσεις σε θέματα υγείας με τους Διευθυντές των σχολικών μονάδων.

2.1.2 Τοπική Αυτοδιοίκηση (Δήμοι-Περιφέρειες) και σχολική ασφάλεια και υγιεινή

Α) Αρμοδιότητες Δήμων στους τομείς Υγείας – Παιδείας

Με τον Νόμο «ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ» του 2010 (Ν. 3852/07-06-2010 ΦΕΚ 87 Α'), θεμελιώθηκε εκ νέου η Πρωτοβάθμια Αυτοδιοίκηση με λιγότερους και ισχυρότερους Δήμους σε όλη τη χώρα, οι οποίοι οριοθετούνται με βάση αντικειμενικά (γεωγραφικά, δημογραφικά, αναπτυξιακά κ.α.) κριτήρια, ικανοί για ανταποκριθούν στις σύγχρονες απαιτήσεις, να αξιοποιούν δυναμικά την τεχνολογία και τις σύγχρονες μεθόδους διοίκησης, έτοιμοι να υποδεχθούν διευρυμένες αρμοδιότητες, ιδίως από τις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, στους τομείς, όπως της Παιδείας, της Πρόνοιας και της Υγείας.

Στον τομέα Παιδείας οι Δήμοι ανέλαβαν αρμοδιότητες, σημαντικότερες από τις οποίες είναι η στέγαση των δημόσιων σχολικών μονάδων, είτε με ανέγερση κτιρίων (πλην Περιφέρειας Ν. Αττικής), είτε με μίσθωση, τα θέματα σχετικά με τη λειτουργία των σχολείων και η κατανομή πιστώσεων στις Σχολικές Επιτροπές για την επισκευή και συντήρηση σχολικών κτιρίων.

Πιο συγκεκριμένα, σε ό, τι αφορά στις διαδικασίες συντήρησης των σχολικών κτιρίων, εφόσον υπάρξουν βλάβες ή ελλείψεις σε ένα σχολείο, που υπονομεύουν την ασφάλεια των μαθητών, οι Διευθυντές των σχολείων, αφού εντοπίσουν τις βλάβες και ελλείψεις, τις καταγράφουν-ανάλογα με την αναγκαιότητά τους-σε έγγραφο, που τους αποστέλλεται ηλεκτρονικά από τους Δήμους και στους οποίους το απευθύνουν στη συνέχεια συμπληρωμένο. Όταν πρόκειται για επείγουσες καταστάσεις, το αρμόδιο τμήμα του Δήμου μπορεί να ενημερωθεί και τηλεφωνικά για αμεσότερη ανταπόκριση. Απλές και μικρές βλάβες, μπορούν να επιδιορθωθούν και από ιδιώτη ή με την παρέμβαση του αρμόδιου συλλόγου γονέων και κηδεμόνων του σχολείου. Οι δαπάνες από τον ιδιώτη εξοφλούνται από το Διευθυντή του σχολείου με χρήματα της αρμόδιας Σχολικής Επιτροπής, ενώ οι εργασίες- με εξαίρεση τα υλικά-που διεκπεραιώνονται από εργαζόμενο του Δήμου δεν χρεώνονται στο σχολείο, γιατί τις αναλαμβάνει ο Δήμος. Η συντήρηση των σχολικών κτιρίων δεν γίνεται συνήθως προγραμματισμένα ή σε τακτά χρονικά διαστήματα αλλά κυρίως σε έκτακτες περιπτώσεις, όταν προκύπτει δηλαδή κάποια βλάβη ή ανάγκη.

Σχετικά με την κατανομή πιστώσεων στις Σχολικές Επιτροπές για την επισκευή και συντήρηση σχολικών κτιρίων, ισχύουν τα παρακάτω: Το Υπουργείο Εσωτερικών παρέχει στους Δήμους κονδύλια, με σκοπό την οικονομική ενίσχυση των σχολείων των Δήμων της κάθε Περιφέρειας. Η κάθε Δημοτική Επιτροπή συνεδριάζει με βάση κάποια κριτήρια/δεδομένα του κάθε σχολείου και αποφασίζει για το χρηματικό ποσό, που θα δοθεί στην κάθε Σχολική Επιτροπή. Στη συνέχεια, η κάθε Σχολική Επιτροπή (Πρωτοβάθμια ή

Δευτεροβάθμια) χρηματοδοτεί, δια μέσου του Συμβουλίου Σχολικής Κοινότητας, τα σχολεία που επιβλέπει ανάλογα με τις ανάγκες τους. Οι σχολικές δαπάνες, που καλύπτει η παραπάνω χρηματοδότηση, είναι οι εξής:

- α) Λειτουργικές δαπάνες, που αφορούν στη λειτουργία του κάθε σχολείου, π.χ. λογαριασμοί ρεύματος, τηλεφώνου, υλικά καθαριότητας
- β) Δαπάνες συντήρησης και επισκευών
- γ) Δαπάνες για εξειδικευμένες ανάγκες
- δ) Δαπάνες για τους σχολικούς τροχονόμους (όπου υπάρχουν)

Στον τομέα της Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης εντάσσεται μια σειρά άμεσης άσκησης αρμοδιοτήτων από τους Δήμους, που ενισχύουν σημαντικά το πεδίο της Κοινωνικής Πρόνοιας. Ειδικότερα, παρέχεται η δυνατότητα υλοποίησης προγραμμάτων δημόσιας υγιεινής, που οργανώνονται από το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας ή από άλλα Υπουργεία, εκτάκτων προγραμμάτων δημόσιας υγείας, τα οποία διενεργούνται με έκτακτη χρηματοδότηση καθώς και προγραμμάτων δημόσιας υγείας, που χρηματοδοτούνται από πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επίσης, ανατίθεται στους Δήμους η αρμοδιότητα οργάνωσης της διενέργειας εμβολιασμών και η τήρηση κανόνων υγιεινής των δημόσιων και ιδιωτικών σχολείων (Ν. 3852/ 07-06-2010 ΦΕΚ 87 Α').

Σχετικά με την τήρηση κανόνων υγιεινής των δημόσιων και ιδιωτικών σχολείων, οι αρμοδιότητες του Δήμου περιορίζονται στα εξής: Παροχή στις Σχολικές Επιτροπές χρηματικού ποσού για την κάλυψη των λειτουργικών δαπανών των σχολείων. Στις λειτουργικές δαπάνες περιλαμβάνονται και οι δαπάνες για υλικό καθαριότητας (χάρτινες πετσέτες μιας χρήσης, σακούλες απορριμμάτων, κρεμοσάπουνο κ.α). Σε ειδικές/έκτακτες περιπτώσεις, όπως π.χ. σε μια νέα επιδημική έξαρση, ο Δήμος παρέχει στις Σχολικές Επιτροπές επιπλέον χρηματοδότηση, προκειμένου να προμηθευτούν τα σχολεία υλικό και εξοπλισμό για την αντιμετώπιση της κρίσης.

Τέλος ο καθαρισμός των σχολείων της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης επιτελείται είτε από προσωπικό καθαριότητας, που έχει οργανική θέση και υπάγεται διοικητικά στους αρμόδιους Δήμους είτε από προσωπικό καθαριότητας ή συνεργεία καθαρισμού με σύμβαση μίσθωσης έργου διάρκειας ενός διδακτικού έτους. Με απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων μπορεί να καθορίζεται, εκτός του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, και εποπτευόμενος οργανισμός ή φορέας που θα συνάπτει τις συμβάσεις αυτές με τους αναδόχους (Ν.3699/2008). Οι αρμοδιότητες του Δήμου σε θέματα σχολικής καθαριότητας αφορούν και στον γενικό καθαρισμό του προαυλίου λίγο πριν την έναρξη της νέας σχολικής χρονιάς ή εκτάκτως-όταν υπάρχουν εκτεταμένα προβλήματα καθαριότητας από μεγάλο όγκο απορριμμάτων-στην τοποθέτηση και το άδειασμα κάδων ανακύκλωσης εντός ή εκτός του προαυλίου και στην επιμέλεια του χώρου πρασίνου του σχολείου.

B) Αρμοδιότητες Περιφερειών στους τομείς Υγείας – Παιδείας

Με την επιχειρούμενη ανασυγκρότηση του δεύτερου βαθμού αυτοδιοίκησης σε λιγότερες και ισχυρότερες μονάδες, τη δημιουργία ενός σύγχρονου συστήματος διακυβέρνησης και τη συγκρότηση συστήματος εσωτερικής αποκέντρωσης, η Περιφέρεια ως δεύτερος βαθμός αυτοδιοίκησης έχει περιορισμένες αρμοδιότητες σε θέματα σχολικής ασφάλειας και υγιεινής, που αφορούν κυρίως στη διακοπή μαθημάτων, λόγω έκτακτων συνθηκών ή επιδημικής νόσου στη χωρική αρμοδιότητα της Περιφέρειας και στην υλοποίηση προγραμμάτων δημόσιας υγείας, κατά τις ρυθμίσεις του άρθρου 12 του Νόμου 3172/2003 (Ν. 3172/06-08- 03 ΦΕΚ 197 Α').

2.1.3 Κτιριακές Υποδομές Α.Ε.

Η Κτιριακές Υποδομές Α.Ε. (ΚτΥπ ΑΕ), που δημιουργήθηκε το Νοέμβριο 2013, είναι το προϊόν της συγχώνευσης τριών δημόσιων κατασκευαστικών εταιρειών: της ΔΕΠΑΝΟΜ Α.Ε. (υπεύθυνη για την κατασκευή και τον εξοπλισμό νοσοκομείων), της ΟΣΚ Α.Ε. με τις διευρυμένες της αρμοδιότητες (υπεύθυνη για την κατασκευή και τον εξοπλισμό σχολείων καθώς και με την αρμοδιότητα για την υλοποίηση των εν εξελίξει έργων της Κτηματικής Εταιρείας Δημοσίου ΚΕΔ ΑΕ) και της ΘΕΜΙΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΑΕ (υπεύθυνη για την κατασκευή και τον εξοπλισμό δικαστηρίων και σωφρονιστικών καταστημάτων). Το έργο της ΚτΥπ ΑΕ εποπτεύεται από το Υπουργείο Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων, το οποίο ανάλογα με τον κλάδο στον οποίο ανήκει κάθε υλοποιούμενο έργο, συμβουλευέται και συνεργάζεται με το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων το Υπουργείο Υγείας, το Υπουργείο Δικαιοσύνης ή με οποιαδήποτε άλλη δημόσια αρχή είναι σχετική με το εκάστοτε έργο (ΚτΥπ ΑΕ 2015).

Το κυριότερο αντικείμενο έργου της ΚτΥπ αφορά στην κατασκευή και τον εξοπλισμό νοσοκομείων, σχολείων, φυλακών και δικαστηρίων. Στόχος είναι, οποτεδήποτε χρειάζεται να κατασκευασθεί και να εξοπλιστεί ένα κτίριο, το έργο να αναλαμβάνει η ΚτΥπ καθώς επίσης να παρέχει τεχνικές συμβουλές και βοήθεια στην αυτοδιοίκηση (Δήμους και Περιφέρειες). Σχετικά με τις σχολικές μονάδες και τις ανάγκες τους για εξοπλισμό, που μεταξύ άλλων αφορά και στον απαιτούμενο εξοπλισμό διαμόρφωσης ασφαλών και υγιεινών συνθηκών διδασκαλίας, οι διευθυντές σχολείων υποβάλλουν τα αντίστοιχα αιτήματά τους σε ειδικό έντυπο («Έντυπο Αιτούμενου Εξοπλισμού») στη Διεύθυνση Εκπαίδευσης, που ανήκουν. Στη συνέχεια οι Διευθύνσεις Εκπαίδευσης μελετούν και εγκρίνουν τα αιτήματά τους και τα διαβιβάζουν ηλεκτρονικά προς την εταιρεία Κτιριακές Υποδομές Α.Ε. για τα διεκπεραιωθούν.

4.2 Ο ρόλος της Αγωγής Υγείας και οι αρμοδιότητες του Σχολικού Νοσηλευτή στη σχολική ασφάλεια και υγεία

Η Αγωγή Υγείας αποτελεί «μία παράλληλη εκπαιδευτική δραστηριότητα, άρρηκτα συνδεδεμένη με το σχολείο, το μαθητή, τον εκπαιδευτικό, τους γονείς και την κοινωνία στο σύνολό της» (Παπάνης 2009). Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, ο όρος Αγωγή Υγείας περιλαμβάνει τις «συνειδητά οργανωμένες ευκαιρίες μάθησης, οι οποίες αξιοποιούν μορφές επικοινωνίας, σχεδιασμένες να βελτιώνουν τα επίπεδα γνώσης για την υγεία και να αναπτύσσουν δεξιότητες, που συμβάλλουν στην υγεία του ατόμου και της κοινότητας» (ΠΟΥ 1998).

Ιδιαίτερα σημαντικός σε θέματα Αγωγής και γενικότερα Προαγωγής Υγείας στο σχολικό περιβάλλον καθίσταται ο ρόλος του σχολικού νοσηλευτή. Κύριο έργο του είναι η αγωγή και η προαγωγή της υγείας, με σκοπό τη διατήρηση και βελτίωση της υγείας του σχολικού πληθυσμού (ΦΕΚ 449/ τ. Β '03-04-2007).

Συγκεκριμένα οι αρμοδιότητες του σχολικού νοσηλευτή επικεντρώνονται στις εξής δραστηριότητες:

- ❖ Προαγωγή της υγείας του σχολικού πληθυσμού, μέσω της παρακολούθησης της υγείας του και της πρόληψης της ασθένειας και του ατυχήματος στο σχολικό χώρο.

- ❖ Παροχή Πρώτων Βοηθειών και νοσηλευτική αντιμετώπιση της ασθένειας και του ατυχήματος, που παρατηρούνται στο σχολείο.

- ❖ Εφαρμογή στο σχολικό πληθυσμό προγραμμάτων αγωγής υγείας με στόχο τη διαμόρφωση υγιεινών συνηθειών και στάσεων και την τροποποίηση της συμπεριφοράς του σε θέματα υγείας.

- ❖ Παροχή συμβουλευτικής στους γονείς σε θέματα υγείας και συνεργασία με όλο το προσωπικό του σχολείου και με τις υγειονομικές υπηρεσίες για θέματα της αρμοδιότητάς του

❖ Τη διεξαγωγή ερευνητικών προγραμμάτων με βάση τους κανόνες ηθικής και δεοντολογίας, με σκοπό τη βελτίωση της υγείας της σχολικής κοινότητας.

Ειδικότερα όμως, σε θέματα που αφορούν στην *ασφάλεια και την υγιεινή του σχολικού περιβάλλοντος*, ο ρόλος του σχολικού νοσηλευτή έχει τριπλή διάσταση (Αλεξανδροπούλου και συν 2006):

- i. Πρόληψη της ασθένειας και του ατυχήματος στον χώρο του σχολείου, μέσω ελέγχου των σχολικών εγκαταστάσεων και του εξοπλισμού για παράγοντες κινδύνου, που υπονομεύουν την ασφάλεια και υγεία του σχολικού πληθυσμού.
- ii. Αγωγή υγείας για θέματα σχολικής ασφάλειας και υγιεινής και Πρώτων Βοηθειών. Ο σχολικός νοσηλευτής μπορεί να σχεδιάζει, να εφαρμόζει και να αξιολογεί προγράμματα αγωγής υγείας στο εκπαιδευτικό προσωπικό.
- iii. Προστασία της υγείας. Ο σχολικός νοσηλευτής μπορεί να συμμετέχει στη σύνταξη και στην εφαρμογή σχολικών κανονισμών, που αναφέρονται στην ασφάλεια και υγιεινή του σχολικού περιβάλλοντος, στην αντιμετώπιση παραγόντων κινδύνου για ατυχήματα και ασθένειες και στη λήψη μέτρων βελτίωσης του σχολικού χώρου σε συνεργασία με αρμόδιους φορείς.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Συνοψίζοντας, η διαμόρφωση ενός ασφαλούς και υγιεινού σχολικού περιβάλλοντος αποτελεί ανάγκη αλλά και προϋπόθεση, ώστε το σχολείο να υφίσταται ως θεμελιώδες σημείο αναφοράς για τη ζωή, τη μάθηση και την εργασία. Το φυσικό περιβάλλον του σχολείου μπορεί να επηρεάσει την υγεία τόσο των μαθητών όσο και του προσωπικού. Όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας χρειάζονται ένα ασφαλές και υγιεινό περιβάλλον μάθησης, το οποίο προϋποθέτει την ύπαρξη εγκαταστάσεων και εξοπλισμού, που πληρούν τις απαραίτητες προδιαγραφές και πρακτικές ασφαλούς διαχείρισης και συντήρησης και για τους οποίους λαμβάνεται μέριμνα για την καθαριότητα και την υγιεινή. Για να επιτευχθεί αυτό, απαιτείται η συνεργασία στην κατεύθυνση αυτή μεταξύ εκπαιδευτικών, μαθητών, οικογενειών και μελών της ευρύτερης κοινότητας στο πλαίσιο των από κοινού προσπαθειών τους. Ο σχολικός νοσηλευτής, ως ενεργό μέλος της ευρύτερης κοινότητας του σχολείου και ως αρμόδιος σε θέματα αγωγής και προαγωγής υγείας, καλείται να διαδραματίζει το βασικό ρόλο της ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του σχολικού πληθυσμού μέσα από προγράμματα αγωγής υγείας, που - εκτός των άλλων - έχουν στόχο τους την διαμόρφωση ασφαλών και υγιεινών συνθηκών διδασκαλίας.

Αξίζει τέλος να σημειωθεί ότι στο πλαίσιο διεξαγωγής ενός προγράμματος αγωγής υγείας ή μιας βιωματικής δράσης ή μιας ερευνητικής εργασίας στη σχολική ασφάλεια και υγιεινή ο ρόλος του εκπαιδευτικού διαφοροποιείται ως προς τη θεματολογία και ως προς τη μεθοδολογία, σε σχέση με αυτόν, που αναλαμβάνει κατά την παραδοσιακή διδασκαλία. Από «*αυθεντία και φορέας/μεταδότης γνώσεων και πληροφοριών, εκπαιδευτικών κυρίως θεμάτων, μετατρέπεται σε συνεργάτη, αρωγός και σύμβουλος των μαθητών σε θέματα υγείας*» (Αλαχιώτης). Κατά την εκτέλεση του προγράμματος, οι μαθητές ενημερώνονται, ενθαρρύνονται, ευαισθητοποιούνται και αναπτύσσουν πρωτοβουλίες, ώστε, μέσα από την παρατήρηση του σχολικού τους χώρου για παράγοντες κινδύνου για ατυχήματα και μεταδοτικά νοσήματα και μέσα από τη δυναμική της συνεργαζόμενης μαθητικής ομάδας, να γίνονται συνερευνητές και συμμετοχοί στη διαμόρφωση ασφαλών και υγιεινών συνθηκών διδασκαλίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αλαχιώτης Στ.(χ.η.). Για Ένα Σύγχρονο Εκπαιδευτικό Σύστημα. Η Διαθεματικότητα και η Ευέλικτη Ζώνη αλλάζουν την παιδεία και αναβαθμίζουν την ποιότητα της Εκπαίδευσης. Διαθέσιμο στο: http://www.pi-schools.gr/download/programs/depps/s_alax_diathematikotita.pdf. Ανακτήθηκε στις 09.12.2015.
- Αλεξανδροπούλου Μ, Σουρτζή Π, Καλοκαιρινού Α (2006). Σχολικές υπηρεσίες υγείας στην Ελλάδα-Η θέση του σχολικού νοσηλευτή, ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ, 45(3):308–314.
- Απόφαση Αριθμ. 27922/Γ6 03-04-2007 (ΦΕΚ 449 Β') (2007). «Καθορισμός των ιδιαίτερων καθηκόντων και αρμοδιοτήτων. α) Του εκπαιδευτικού προσωπικού, που υπηρετεί σε σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής (ΣΜΕΑ) της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ειδικά σχολεία, τμήματα ένταξης) και σε προγράμματα ειδικής αγωγής (παράλληλη στήριξη και παροχή διδασκαλίας στο σπίτι), β) Του ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού και του ειδικού βοηθητικού προσωπικού, που υπηρετεί στις σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής, πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης». Διαθέσιμο σε: <http://www.dismathis.gr/nomoi/ya447.pdf>. Ανακτήθηκε 16.02.12.
- Βελονάκης Εμ & Σουρτζή Π (2009). Υγεία και Εργασία, εκδόσεις ΒΗΤΑ, Αθήνα, σελ. 37-46.
- Bergeson T (2004). Infectious Disease Control Guide for School Staff. Διαθέσιμο στο: http://www.k12.wa.us/healthservices/pubdocs/infectiousdiseasecontrolgui_de3-11-04.pdf. Τελευταία ημερομηνία πρόσβασης 06.08.2013.
- Βρύνας Ν (2010). Διερεύνηση παραγόντων κινδύνου για πρόκληση ατυχημάτων σε σχολικό περιβάλλον. Μεταπτυχιακή εργασία, Τμήμα Ιατρικής Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ηράκλειο.
- Γαλανάκης Ε (2009). Λοιμώξεις στον παιδικό σταθμό/ παιδότοπο, σχολείο, χώρους παροχής υγείας: Λοιμώξεις γαστρεντερικού και άλλα λοιμώδη. Εισηγήσεις 12^ο Σεμιναρίου Παιδιατρικών Λοιμώξεων « Θέματα Παιδιατρικών Λοιμώξεων», Θεσσαλονίκη 21-2-2009, σελ. 21-28.
- Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας (Γ.Γ.Π.Π.) (2009). Σχεδιασμός και δράσεις Πολιτικής Προστασίας για την αντιμετώπιση κινδύνων από την εκδήλωση σεισμικών φαινομένων, Εγκύκλιος 4648/ 06-07-2009. Διαθέσιμο σε: http://www.gscp.gr/ggpp_cms_files/dynamic/c126663/file/0/%CE%A3%CF%87%CE%B5%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82%20%CE%99%CE%BF%CF%8D%CE%BB%202009%20%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CE%BC%CE%B5%CF%84%CF%8E%CF%80%CE%B9%CF%83%CE%B7%20%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8E%CE%BD%20_el_GR.pdf. Ανακτήθηκε 16.02.12.
- Γεωργιακόδης Φ & Βοζίκης Α (2004). Η Επιδημιολογία Των Σχολικών Ατυχημάτων: Συμπεράσματα από έρευνα σε σχολεία της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Ελληνικό Στατιστικό Ινστιτούτο, Πρακτικά 17ου Πανελληνίου Συνεδρίου Στατιστικής 2004, σελ. 83 – 92. Διαθέσιμο στο:<http://stat-athens.aueb.gr/~esi/proceedings/17/esi17-p083.pdf>. Ανακτήθηκε 02.10.2013.
- Centres for Disease Control and Prevention (CDC) (2013): Adolescent and School Health Infectious Diseases at School. Διαθέσιμο στο: <http://www.cdc.gov/healthyyouth/infectious/index.htm>. Τελευταία ημερομηνία πρόσβασης 06.08.2013.
- Cohen L, Manion L, Morrison K (2005). Research Methods in Education. Taylor & Francis Group publication, Oxford, p.107-108, 112.
- Δεβελιώτου - Παναγιωτίδου Δ (2006). Λοιμώξεις δέρματος στην παιδική ηλικία. Εισηγήσεις 9^ο Σεμιναρίου Παιδιατρικών Λοιμώξεων « Θέματα Παιδιατρικών Λοιμώξεων», Θεσσαλονίκη 11-2-2006, σελ. 104-108.

- Ελληνικό Ινστιτούτο Υγιεινής και Ασφάλειας της Εργασίας (ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε.) (1988). Κανονισμός πυροπροστασίας των κτιρίων (ΦΕΚ 32/Α'/17.2.1988), available at: http://www.elinyae.gr/el/lib_file_upload/a32_1988.1132134692147.pdf. Ανακτήθηκε 16.06.11.
- Εθνική Σχολή Δημόσιας Υγείας, (ΕΣΔΥ) (2009). Μυκητίαση. Διαθέσιμο σε: <http://www.healthview.gr>. Ανακτήθηκε 16.06.11.
- Ενιαίος Φορέας Ελέγχου Τροφίμων (ΕΦΕΤ) (2003). Σχολικά γεύματα. Μπορούν τα σχολικά κυλικεία να κάνουν κάτι καλύτερο;. Διαθέσιμο σε: www.efet.gr/portal/pls/portal/efet_schema.pck_practice_guides.getFile?... Ανακτήθηκε 13.09.11.
- Κέντρο Ελέγχου και Πρόληψης Παιδικών Ατυχημάτων (ΚΕΠΠΑ) (2007). Παιδικά ατυχήματα: Οι αριθμητικές συνιστώσες με βάση την Πύλη Στατιστικών Δεδομένων. Διαθέσιμο σε: <http://www.keppa.gr/>. Ανακτήθηκε 13.09.11.
- Κέντρο Ελέγχου και Πρόληψης Παιδικών Ατυχημάτων (ΚΕΠΠΑ) (2011). Πρόληψη ατυχημάτων στα σχολεία. Διαθέσιμο σε: <http://www.keppa.gr/> Ανακτήθηκε 16.07.11.
- Κουρέα – Κρεμαστινού Τζένη (2007). Δημόσια Υγεία, εκδόσεις ΤΕΧΝΟΓΡΑΜΜΑ, Αθήνα, σελ. 307-311, 386-394, 421-433.
- Κτιριακές Υποδομές Α.Ε. (2015). Προφίλ. Διαθέσιμο σε: <http://www.ktyp.gr/el/%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%B9%CF%81%CE%B5%CE%AF%CE%B1/%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%86%CE%AF%CE%BB>. Ανακτήθηκε 13.12.15.
- Λιανού Δ (1996). Λήψη μέτρων προφύλαξης στο άμεσο σχολικό και οικογενειακό περιβάλλον. Διαθέσιμο σε: www.iatronet.gr. Ανακτήθηκε 19.04.11.
- Μάρκοβιτς Γ, Μοναστηρίδου Σ (2011). Η υγεία των παιδιών και η σύγχρονη κοινωνία. Επισκόπηση της παρούσας κατάστασης και των δράσεων υγείας. Αρχεία Ελληνικής Ιατρικής 28(3):345-350.
- Maycut, P. & Morehouse, R. (1994). Beginning Qualitative Research: a Philosophic and Practical Guide, London, Falmer Press.
- Μοσχοβάκη Αν (2009). Ψώρα, Περιοδικό Υγεία. Διαθέσιμο σε: http://www.fte.org.gr/datadoc/yg_05_09.doc. Ανακτήθηκε 19.04.11.
- Νέα σελίδα (2018). Καιρός: Ξεκόλλησε η σκεπή σε δημοτικό σχολείο στο Καματερό. Διαθέσιμο σε: <https://neaselida.gr/ellada/kairos-xekollise-i-skepi-se-dimotiko-scholeio-sto-kamatero/>. Ανακτήθηκε 12.02.19.
- Newsroom (2017). Τραγικές εικόνες και σοβαρά προβλήματα στα ειδικά σχολεία του ν. Ηρακλείου. Διαθέσιμο σε: <https://www.ipaideia.gr/paideia/tragikes-eikones-kai-sovara-provlimata-sta-eidika-sxoleia-tou-n-irakleiou>. Ανακτήθηκε 02.04.19.
- ΝΟΜΟΣ 3699/ΦΕΚ 199/Α'/2.10.2008 (2008). Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Διαθέσιμο σε: <http://www.disabled.gr/nomos-36992008-fek-199a2-10-2008-idiki-agogi-ke-ekpedefsi-atomon-me-anapiria-i-me-idikes-ekpedeftikes-anagkes/>. Ανακτήθηκε 12.12.1015.
- Νόμος 3027/28-06-2002 (ΦΕΚ 152 Α'). «Ρύθμιση θεμάτων Οργανισμού Σχολικών Κτιρίων, ανώτατης εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις». Διαθέσιμο σε: <http://www.uoc.gr/2002-3027.pdf>. Ανακτήθηκε 19.04.11.
- Νόμος 2519/21-8-97 (ΦΕΚ 165 Α') (1997). Ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός του Εθνικού Συστήματος Υγείας, οργάνωση των υγειονομικών υπηρεσιών, ρυθμίσεις για το φάρμακο και άλλες διατάξεις. Διαθέσιμο σε: http://www.kainotom.gr/UserFiles/File/pdf/Nomiko%20Plaisio/Foreis%20Ygeias/1997-n_2519-97_anaptyksh_&eksygyxronismos_toy_esy.pdf. Ανακτήθηκε 16.06.11.
- Νόμος 3172/06-08-03 (ΦΕΚ 197 Α') (2003). Οργάνωση και εκσυγχρονισμός των Υπηρεσιών Δημόσιας Υγείας και άλλες διατάξεις. Διαθέσιμο σε: http://www.eoo.gr/files/pdfs/Nomothesia/ESY/fek_197_organosi-eksygyxronismos-ydy.pdf?phpMyAdmin=xBqMcLbwi9HU7k2Dvto7envxHeM4. Ανακτήθηκε 16.06.11.

- Νόμος 3852/ 07-06-2010 (ΦΕΚ 87 Α΄) (2010). «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης». Διαθέσιμο σε: http://www.ypes.gr/UserFiles/f0ff9297-f516-40ff-a70e-eca84e2ec9b9/nomos_kallikrati_9_6_2. Ανακτήθηκε 16.09.11.
- Οργανισμός Αντισεισμικής Προστασίας (ΟΑΣΠ) (2007). Σεισμός - Η γνώση είναι προστασία. Διαθέσιμο σε: http://www.ethelontismos.gr/attachments/069_%CE%A3%CE%B5%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CE%AF.pdf. Ανακτήθηκε 16.06.11.
- Οργανισμός Αντισεισμικής Προστασίας (ΟΑΣΠ) (2014). Δραστηριότητες 2014. Διαθέσιμο σε: <http://docplayer.gr/1092253-O-a-s-p-drastiriotites.html>. Ανακτήθηκε 12.12.1015.
- Οργανισμός Αντισεισμικής Προστασίας (ΟΑΣΠ) (2015). Σχέδιο Μνημονίου ενεργειών για τη Διαχείριση του Σεισμικού Κινδύνου σε Σχολική Μονάδα. Διαθέσιμο σε: http://www.oasp.gr/sites/default/files/OASP_SXEDIO_MNHMONIOU_ENERGEION_2015_0.pdf.
- Οργανισμός Σχολικών Κτιρίων (ΟΣΚ) (2008). Οδηγός Μελετών για Διδακτήρια όλων των Βαθμίδων. Διαθέσιμο σε: http://www.osk.gr/UserFiles/File/Odigos_Meleton.pdf. Ανακτήθηκε 19.04.11.
- Παπαδόπουλος Ι (2005). Περισσότερη ασφάλεια στα σχολεία. Διαθέσιμο σε: http://www.titan.gr/UserFiles/File/media_kit/perissoteri_asfaleia_sxoleio.pdf. Ανακτήθηκε 15.02.11.
- Παπάνης Ε (2009). Σχολεία: Απαραίτητη η εφαρμογή των προγραμμάτων υγείας. Διαθέσιμο σε: <http://www.healthview.gr>. Ανακτήθηκε 15.02.11.
- Παπάνης Ε (2009). Κίνδυνοι στα σχολεία: Ατυχήματα στο σχολείο. Διαθέσιμο σε: <http://www.healthview.gr>. Ανακτήθηκε 15.02.11.
- Πετρίδου Ε (2011). Πρόληψη & αντιμετώπιση σωματικών κακώσεων και ατυχημάτων στο σχολείο: Απλές συμβουλές για μαθητές, γονείς και εκπαιδευτικούς. Διαθέσιμο σε: <http://www.keppa.gr/>. Ανακτήθηκε 11.07.11.
- Προεδρικό Διάταγμα 485/15-09-1988 (ΦΕΚ 219 Α΄) (1988). «Οργανισμός διάρθρωσης και αρμοδιοτήτων των Υπηρεσιών του Οργανισμού Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας». Διαθέσιμο σε: [http://civilprotection.pamth.gov.gr/civ/nomothesia/nomothesia_titlos/%CE%94%CE%94%20%CE%9F%CE%A1%CE%93%CE%91%CE%9D%CE%99%CE%A3%CE%9C%CE%9F%CE%A3%20%CE%9F%CE%91%CE%A3%CE%A0%20\(%CE%A0%CE%94%20485-1988\).pdf](http://civilprotection.pamth.gov.gr/civ/nomothesia/nomothesia_titlos/%CE%94%CE%94%20%CE%9F%CE%A1%CE%93%CE%91%CE%9D%CE%99%CE%A3%CE%9C%CE%9F%CE%A3%20%CE%9F%CE%91%CE%A3%CE%A0%20(%CE%A0%CE%94%20485-1988).pdf). Ανακτήθηκε 11.05.12.
- Σύρου Ν, Σουρτζή Π (2012). Εκτίμηση επικινδυνότητας για ατυχήματα σε δημοτικά σχολεία του νομού Τρικάλων. Περιλήψεις Ανακοινώσεων 39^{ου} Πανελλήνιου Νοσηλευτικού Συνεδρίου ΕΣΝΕ, Βόλος 15-18 Μαΐου 2012, (ελεύθερη ανακοίνωση).
- Σύρου Ν, Σουρτζή Π (2012). Εκτίμηση επικινδυνότητας για μεταδοτικά νοσήματα σε δημοτικά σχολεία του νομού Τρικάλων. Περιλήψεις Ανακοινώσεων 11^ο Πανελλήνιου Επιστημονικού Συνεδρίου Φοιτητών Νοσηλευτικής «Φροντίδα του ανθρώπου, πράξη σπουδαία και τέλεια», Αθήνα 25-27 Μαΐου 2012, (ελεύθερη ανακοίνωση).
- Thesscity (2018). Στο νοσοκομείο και η δεύτερη μαθήτρια που τραυματίστηκε από τον ανεμιστήρα στο 5ο Δημοτικό Θεσσαλονίκης. Διαθέσιμο σε: <http://www.thessnews.gr/article/103388/sto-nosokomeio-kai-i-deyteri-mathitria-pou-traymatistike-apo-ton-anemistira-sto-5o-dimotiko-thessalonikis>. Ανακτήθηκε 11.02.19.
- Τσόλια Μ (2009). Μετάδοση αναπνευστικών λοιμώξεων και φυματίωσης. Εισηγήσεις 12^{ου} Σεμιναρίου Παιδιατρικών Λοιμώξεων «Θέματα Παιδιατρικών Λοιμώξεων», Θεσσαλονίκη 21-2-2009, σελ. 9-12.
- Τσαγκάρη Χ (2007). Σχολικά ατυχήματα. Διαθέσιμο σε: <http://archive.enet.gr/11/09/2007>. Ανακτήθηκε 11.08.11.

- World Health Organization (WHO) (2000). Local Action. Creating Health Promoting Schools, Information Series on School Health.
Διαθέσιμο στο:http://www.who.int/school_youth_health/media/en/88.pdf
Τελευταία ημερομηνία πρόσβασης 05.08.2013.
- World Health Organization (WHO) (1996). The Status of School Health
Διαθέσιμο στο:http://www.who.int/school_youth_health/media/en/87.pdf.
Τελευταία ημερομηνία πρόσβασης 20.09.2012.
- World Health Organization (WHO) (1996). Regional guidelines: development of health-promoting schools: a framework for action. Manila, WHO Regional Office for the Western Pacific, (Health Promoting Schools, Series 5). Διαθέσιμο στο:
<http://whqlibdoc.who.int/wpro/1994-99/a53203.pdf> .Τελευταία ημερομηνία πρόσβασης 05.08.2013.
- World Health Organization (WHO) (1995). Global school health initiative.
Διαθέσιμο στο:http://www.who.int/school_youth_health/gshi/en/index.html
Τελευταία ημερομηνία πρόσβασης 19.07.2013.
- Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (ΥΠΕΠΘ) (2009). Εγκύκλιος: Μέτρα πρόληψης κατά της διασποράς της γρίπης Α (H1N1) στις Σχολικές Μονάδες και φορείς που προσφέρουν εκπαιδευτικές υπηρεσίες. Διαθέσιμο σε:
<http://www.doe.gr/Inea/gripib.pdf>. Ανακτήθηκε 01.09.11.
- Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΥΥΚΑ) (2009). Επικαιροποιημένες οδηγίες σχετικά με τα μέτρα πρόληψης κατά της διασποράς της γρίπης Α (H1N1) στις Σχολικές Μονάδες και φορείς που προσφέρουν εκπαιδευτικές υπηρεσίες. Διαθέσιμο σε:
http://www.dideth.gr/docs/a3168_new_egiklios_nea_gripi.pdf. Ανακτήθηκε 15.06.11.
- Υπουργείο Υγείας (Υ.Υ.) (2020). Εγκύκλιος: Οδηγίες σχετικά με τα μέτρα πρόληψης κατά της διασποράς του κορωνοϊού COVID-19 στις Σχολικές Μονάδες και φορείς που προσφέρουν εκπαιδευτικές υπηρεσίες. Διαθέσιμο σε:
<https://www.moh.gov.gr/articles/health/dieythynsh-dhmosias-ygieinhs/metadotika-kai-mh-metadotika-noshmata/c388-egkyklio/6640-odhgies-sxetika-me-ta-metra-prolhpshs-kata-ths-diasporas-ths-griphs-stis-sxolikes-monades-kai-foreis-poy-prosferoyn-ekpaideytikes-yphresies>. Ανακτήθηκε 01.04.20.

3. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΣΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗ

Η παρουσίαση στη σχολική ασφάλεια και υγιεινή για τους εκπαιδευτικούς επισυνάπτεται ξεχωριστά ως PDF.

Συγγραφή-Επιμέλεια:

Δρ Νίκη Σύρου, ΕΔΙΠ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας &

Παναγιώτα Σουρτζή, Καθηγήτρια, Τμήμα Νοσηλευτικής ΕΚΠΑ (επιβλέπουσα)

E-mail: nikisir@gmail.com- nikisyrou@uth.gr

4. ΣΤΑΘΜΙΣΜΕΝΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΤΩΝ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΥΓΕΙΑ ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Ο κατάλογος αυτός σχεδιάστηκε με σκοπό να εκτιμήσει ποιοτικά τους κυριότερους παράγοντες κινδύνου, που υπάρχουν στα σχολεία, σχετίζονται με το σχολικό περιβάλλον (εγκαταστάσεις-εξοπλισμός) και υπονομεύουν την υγεία και την ασφάλεια του σχολικού πληθυσμού.

Οι παράγοντες κινδύνου στα σχολεία διακρίνονται σε δυο μεγάλες κατηγορίες:

(I) *Τους παράγοντες κινδύνου, που σχετίζονται με τη σχολική ασφάλεια και με την πρόκληση σχολικών ατυχημάτων*

Η κατηγορία αυτή αποτελείται από τις εξής ενότητες:

- (Α_I) Ενότητα: Παράγοντες κινδύνου σχετικοί με τους εξωτερικούς χώρους
- (Β_I) Ενότητα: Παράγοντες κινδύνου σχετικοί με τους εσωτερικούς χώρους
- (Γ_I) Ενότητα: Παράγοντες κινδύνου σχετικοί με την πυρασφάλεια-πυροπροστασία
- (Δ_I) Ενότητα: Παράγοντες κινδύνου σχετικοί με τα κλειστά γυμναστήρια
- (Ε_I) Ενότητα: Παράγοντες κινδύνου σχετικοί με τις δραστηριότητες για τη σχολική ασφάλεια

(II) *Τους παράγοντες κινδύνου, που σχετίζονται με τη σχολική υγιεινή και με την πρόκληση σχολικών μεταδοτικών νοσημάτων*

Η κατηγορία αυτή αποτελείται από τις εξής ενότητες:

- (Α_{II}) Ενότητα: Παράγοντες κινδύνου σχετικοί με τους εξωτερικούς χώρους
- (Β_{II}) Ενότητα: Παράγοντες κινδύνου σχετικοί με τους εσωτερικούς χώρους
- (Γ_{II}) Ενότητα: Παράγοντες κινδύνου σχετικοί με τα σχολικά κυλκεία
- (Δ_{II}) Ενότητα: Παράγοντες κινδύνου σχετικοί με τις δραστηριότητες για τη σχολική υγιεινή

Οι απαντήσεις είναι διχοτομημένες (Ναι Ή Όχι) και σε διαβάθμιση (Παντού-Σε αρκετά σημεία/Συχνά*-Σε μερικά σημεία*-Σε λίγα σημεία/Σπάνια*- Πουθενά) και απαιτείται μια μόνο απάντηση σε κάθε ερώτηση.

*Κατά προσέγγιση, η επιλογή "Σε λίγα σημεία" αντιστοιχεί περίπου στο 1/4 του σχολικού χώρου, "Σε μερικά σημεία" στα 2/4 του σχολικού χώρου και "Σε αρκετά σημεία/Σπάνια" στα 3/4 του σχολικού χώρου, που διερευνάται.

Συγγραφή-Επιμέλεια:

Δρ Νίκη Σύρου, ΕΔΙΠ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας &

Παναγιώτα Σουρτζή, Καθηγήτρια, Τμήμα Νοσηλευτικής ΕΚΠΑ (επιβλέπουσα)

E-mail: nikisir@gmail.com- nikisyrrou@uth.gr

Πηγή Διατριβής: <http://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/35969>

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΧΟΛΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗ

(Ι) ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΜΕ ΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ

(Α) ΕΝΟΤΗΤΑ

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΜΕ ΤΟΥΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ

<i>Στους εξωτερικούς χώρους του σχολείου υπάρχει/ ουν:</i>	Παντού	Σε αρκετά σημεία/ Συχνά	Σε μερικά σημεία	Σε λίγα σημεία/ Σπάνια	Πουθενά
1. Διαβρώσεις στα δάπεδα, στις οποίες κινδυνεύουν να σκοντάψουν οι μαθητές	☐	☐	☐	☐	☐
2. Σημεία στο δάπεδο της αυλής, που επιτρέπουν την τοπική συγκράτηση νερού (π.χ λακκούβες)	☐	☐	☐	☐	☐
3. Επιφάνειες δαπέδων τεχνητού εδάφους με αιχμηρές άκρες	☐	☐	☐	☐	☐
4. Επιφάνειες δαπέδων τεχνητού εδάφους με προεξοχές	☐	☐	☐	☐	☐
5. Σχάρες αποχετεύσεως στο δάπεδο, που δε συνδέονται ομαλά με το έδαφος	☐	☐	☐	☐	☐
6. Υποστρώματα (κολώνες) με αιχμηρές ακμές	☐	☐	☐	☐	☐
7. Υποστρώματα (κολώνες) με προεξοχές	☐	☐	☐	☐	☐
8. Περίφραξη του αύλιου χώρου με αιχμηρές γωνίες	☐	☐	☐	☐	☐
9. Περίφραξη του αύλιου χώρου με φθορές ή ανοίγματα σε κάποια σημεία της	☐	☐	☐	☐	☐
10. Ολισθηρότητα δαπέδου λόγω ύπαρξης υγρών από βλάβες στις εγκαταστάσεις ύδρευσης ή αποχέτευσης	☐	☐	☐	☐	☐
				Ναι	Όχι
11. Υπάρχουν κλίμακες (σκάλες) στους εξωτερικούς χώρους				☐	☐

<i>Εάν ναι, τότε οι σκάλες στους εξωτερικούς χώρους του σχολείου είναι:</i>	Παντού	Σε αρκετά σημεία/ Συχνά	Σε μερικά σημεία	Σε λίγα σημεία/ Σπάνια	Πουθενά
11α. Χωρίς αντιολισθητικό υλικό ή ταινία	☐	☐	☐	☐	☐
11β. Με προεξοχές στην επιφάνειά τους	☐	☐	☐	☐	☐
11γ. Με διαβρώσεις στην επιφάνειά τους	☐	☐	☐	☐	☐

Ναι Όχι

12. Στην έξοδο του σχολικού συγκροτήματος και στην άκρη του πεζοδρομίου υπάρχει προστατευτικό κιγκλίδωμα	☐	☐
13. Στην έξοδο του σχολικού συγκροτήματος και πάνω στο δρόμο υπάρχουν εμφανείς διαβάσεις πεζών	☐	☐

<i>Στους εξωτερικούς χώρους κυκλοφορίας των μαθητών υπάρχουν (ως εμπόδια):</i>	Παντού	Σε αρκετά σημεία/ Συχνά	Σε μερικά σημεία	Σε λίγα σημεία/ Σπάνια	Πουθενά
14. Υδρορροές	☐	☐	☐	☐	☐
15. Πάγκοι	☐	☐	☐	☐	☐
16. Έπιπλα	☐	☐	☐	☐	☐
17. Άλλα αντικείμενα ή εμπόδια, που μπορεί να σκοντάψουν ή να τραυματιστούν οι μαθητές	☐	☐	☐	☐	☐

17α. Ονομάστε μερικά: .....

.....

.....

(B) ΕΝΟΤΗΤΑ**ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΜΕ ΤΟΥΣ
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ****Ναι****Όχι**

18. Υπάρχουν κλίμακες (σκάλες) στους εσωτερικούς χώρους

☐☐*Εάν ναι, τότε στους εσωτερικούς
χώρους του σχολείου υπάρχουν:***Παντού****Σε αρκετά
σημεία/
Συχνά****Σε μερικά
σημεία****Σε λίγα
σημεία/
Σπάνια****Πουθενά**18α. Σκάλες χωρίς
αντιολισθητικό υλικό ή ταινία☐☐☐☐☐18β. Σκάλες με προεξοχές στην
επιφάνειά τους☐☐☐☐☐18γ. Σκάλες με διαβρώσεις στην
επιφάνειά τους☐☐☐☐☐18δ. Σκάλες με κιγκλίδωμα, που
επιτρέπει την αναρρίχηση ή
ολίσθηση των μαθητών☐☐☐☐☐18ε. Σκάλες με κιγκλίδωμα, που
επιτρέπει το πέρασμα των μαθητών
από το κενό του☐☐☐☐☐18στ. Σκάλες με κιγκλίδωμα, που
έχει αιχμηρές γωνίες☐☐☐☐☐18ζ. Σκάλες με χειρολαβές
μόνο στη μια μεριά τους☐☐☐☐☐18η. Χώροι κάτω από τα
κλιμακοστάσια, ύψους μικρότερου
των 2 μέτρων, προσπελάσιμοι από
τους μαθητές☐☐☐☐☐*Στους εσωτερικούς χώρους του
σχολείου υπάρχει/ ουν:***Παντού****Σε αρκετά
σημεία/
Συχνά****Σε μερικά
σημεία****Σε λίγα
σημεία/
Σπάνια****Πουθενά**

19. Διαβρώσεις στα δάπεδα

☐☐☐☐☐20. Παράθυρα που δεν είναι
ασφαλισμένα με ποδιά παραθύρου,
κιγκλίδωμα ή άλλο μέσο☐☐☐☐☐21. Έλλειψη τζαμιών ασφαλείας
στα παράθυρα☐☐☐☐☐22. Υαλόθυρες ή άλλες υαλωτές
επιφάνειες -σε προσπελάσιμους από
μαθητές χώρους- χωρίς διάφανη
πλαστική ύλη☐☐☐☐☐23. Υαλόθυρες ή άλλες υαλωτές
επιφάνειες- σε προσπελάσιμους από
μαθητές χώρους- χωρίς επισήμανση☐☐☐☐☐

<i>Στους εσωτερικούς χώρους του σχολείου υπάρχει/ουν:</i>	Παντού	Σε αρκετά σημεία/ Συχνά	Σε μερικά σημεία	Σε λίγα σημεία/ Σπάνια	Πουθενά
24. Ραγισμένες ή σπασμένες υαλωτές επιφάνειες	☐	☐	☐	☐	☐
25. Έλλειψη συστημάτων σκίασης (π.χ. περσίδες, κουρτίνες) στα παράθυρα των αιθουσών	☐	☐	☐	☐	☐
26. Τεχνητός φωτισμός, που δημιουργεί αντιθέσεις και εναλλαγές φωτεινότητας	☐	☐	☐	☐	☐
27. Ακμές σταθερών και κινητών εξοπλισμών (π.χ. έπιπλα, θερμαντικά σώματα, πίνακες) με αιχμηρές γωνίες, που δεν είναι ασφαλισμένες στις άκρες τους	☐	☐	☐	☐	☐
28. Αιχμηρά αντικείμενα (π.χ. καρφιά, καρφίτσες) στους τοίχους των αιθουσών	☐	☐	☐	☐	☐
29. Αντικείμενα στους τοίχους (π.χ. πίνακες, ράφια, φωτιστικά), που δεν είναι καλά στερεωμένα, ώστε να κινδυνεύουν να πέσουν σε περίπτωση σεισμού	☐	☐	☐	☐	☐
30. Καλώδια ηλεκτρολογικών εγκαταστάσεων προσπελάσιμα από τους μαθητές	☐	☐	☐	☐	☐
31. Καλώδια ηλεκτρολογικών εγκαταστάσεων, που δεν είναι μονωμένα σε όλη την πορεία τους	☐	☐	☐	☐	☐
32. Πρίζες προσπελάσιμες από τους μαθητές χωρίς καλύμματα ασφαλείας	☐	☐	☐	☐	☐
33. Σπασμένοι λαμπτήρες, πρίζες ή διακόπτες	☐	☐	☐	☐	☐
34. Έλλειψη διακοπών ηλεκτροπληξίας στους ηλεκτρολογικούς πίνακες	☐	☐	☐	☐	☐
35. Έλλειψη σήμανσης στους ηλεκτρολογικούς πίνακες	☐	☐	☐	☐	☐

<i>Στους εσωτερικούς χώρους κυκλοφορίας των μαθητών υπάρχουν (ως εμπόδια):</i>	Παντού	Σε αρκετά σημεία/ Συχνά	Σε μερικά σημεία	Σε λίγα σημεία/ Σπάνια	Πουθενά
--	---------------	--------------------------------	-------------------------	-------------------------------	----------------

36. Έπιπλα- Πάγκοι	☐	☐	☐	☐	☐
--------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

37. Άλλα αντικείμενα ή εμπόδια, που μπορεί να σκοντάψουν ή να τραυματιστούν οι μαθητές	☐	☐	☐	☐	☐
--	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

37α - Ονομάστε μερικά:

.....
 .....
 .....

- Όσον αφορά στους χώρους ειδικών εξυπηρετήσεων (για μαθητές με προβλήματα κινητικότητας):

	Ναι	Όχι
--	------------	------------

38. Στο συγκεκριμένο σχολείο προβλέπεται να εκπαιδεύονται μαθητές με προβλήματα κινητικότητας	☐	☐
---	--------------------------	--------------------------

<i>Εάν ναι, οι χώροι του σχολικού κτιρίου δεν είναι προσπελάσιμοι από τους μαθητές με προβλήματα κινητικότητας με:</i>	Παντού	Σε αρκετά σημεία/ Συχνά	Σε μερικά σημεία	Σε λίγα σημεία/ Σπάνια	Πουθενά
--	---------------	--------------------------------	-------------------------	-------------------------------	----------------

38α. Ράμπες	☐	☐	☐	☐	☐
-------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

38β. Διαδρόμους	☐	☐	☐	☐	☐
-----------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

	Ναι	Όχι
--	------------	------------

39. Στους χώρους υγιεινής του σχολείου υπάρχει WC αναπήρου	☐	☐
--	--------------------------	--------------------------

- Όσον αφορά στους χώρους υγιεινής (τουαλέτες) :

<i>Στους χώρους υγιεινής (τουαλέτες) υπάρχει:</i>	Παντού	Σε αρκετά σημεία/ Συχνά	Σε μερικά σημεία	Σε λίγα σημεία/ Σπάνια	Πουθενά
---	---------------	--------------------------------	-------------------------	-------------------------------	----------------

40. Ολισθηρότητα δαπέδου λόγω βλάβης στις εγκαταστάσεις ύδρευσης ή αποχέτευσης	☐	☐	☐	☐	☐
--	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

(Γ) ΕΝΟΤΗΤΑ**ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΜΕ ΤΗΝ
ΠΥΡΑΣΦΑΛΕΙΑ-ΠΥΡΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑ****Ναι****Όχι**

41. Στο σχολικό κτίριο υπάρχουν θύρες εξόδων κινδύνου

☐☐*Εφόσον υπάρχουν, οι θύρες εξόδων
κινδύνου:***Παντού****Σε αρκετά
σημεία/
Συχνά****Σε μερικά
σημεία****Σε λίγα
σημεία/
Σπάνια****Πουθενά**41α. Ασφαλίζουν από μέσα και
έξω☐☐☐☐☐41β. Έχουν μηχανισμούς, που
ανοίγουν με δυσκολία☐☐☐☐☐41γ. Έχουν ελλιπή φωτισμό στις
οδούς διαφυγής☐☐☐☐☐41δ. Έχουν ελλιπή σήμανση στις
οδούς διαφυγής☐☐☐☐☐**Ναι****Όχι**42. Στους εσωτερικούς χώρους του σχολείου υπάρχουν φορητοί
πυροσβεστήρες;☐☐**Παντού****Σε αρκετά
σημεία/
Συχνά****Σε μερικά
σημεία****Σε λίγα
σημεία/
Σπάνια****Πουθενά**42α. Εάν ναι, τότε υπάρχει
έλλειψη τουλάχιστον δυο φορητών
πυροσβεστήρων σε κάθε όροφο☐☐☐☐☐42β. Εάν ναι, τότε οι
πυροσβεστήρες έχουν ελλιπή
συντήρηση☐☐☐☐☐42γ. Εάν ναι, τότε οι
πυροσβεστήρες έχουν ελλιπή
σήμανση☐☐☐☐☐43. Υπάρχει έλλειψη
αναρτημένων οδηγιών σε εμφανείς
θέσεις για την πρόληψη και
αντιμετώπιση της πυρκαγιάς☐☐☐☐☐44. Υπάρχει έλλειψη
αναρτημένου σχεδίου διαφυγής σε
περίπτωση εκτάκτων αναγκών (π.χ.
πυρκαγιάς, σεισμού)☐☐☐☐☐

Όσον αφορά στα θέματα πυρασφάλειας:		Ναι	Όχι
45.	Υπάρχει στο σχολικό κτίριο σύστημα συναγερμού (χειροκίνητο ή αυτόματο)	☐	☐
46.	Έχει τοποθετηθεί αυτόματο σύστημα πυρανίχνευσης σε όλους τους χώρους ειδικής σημασίας (χώροι Η/Υ, βιβλιοθήκης, αρχείων, εργαστηρίων)	☐	☐
47.	Το σχολικό κτίριο διαθέτει τέσσερις ή περισσότερους ορόφους	☐	☐
47α.	Εάν ναι, έχει εγκατασταθεί στο σχολικό κτίριο μόνιμο υδροδοτικό πυροσβεστικό δίκτυο	☐	☐

(Δ)1 ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΜΕ ΤΑ ΚΛΕΙΣΤΑ ΓΥΜΝΑΣΤΗΡΙΑ

		Ναι		Όχι		
48.	Στο σχολείο υπάρχει κλειστό γυμναστήριο;	☐		☐		
<i>Εάν ναι, τότε</i>		Παντού	Σε αρκετά σημεία/ Συχνά	Σε μερικά σημεία	Σε λίγα σημεία/ Σπάνια	Πουθενά
48α. Οι έξοδοι ασφαλείας δεν διασφαλίζουν την διαφυγή κοινού και των μαθητών, που πιθανόν θα κάθονται στον αγωνιστικό χώρο	☐	☐	☐	☐	☐	☐
48β. Οι κερκίδες δεν είναι σταθερές (μόνιμες) και δεν έχουν την καλύτερη δυνατή ορατότητα του αγωνιστικού χώρου	☐	☐	☐	☐	☐	☐
48γ. Στον αγωνιστικό χώρο δεν προβλέπονται θέσεις για 2-3 άτομα με ειδικές ανάγκες	☐	☐	☐	☐	☐	☐
48δ. Δεν προβλέπονται θέσεις για άτομα με κινητικά προβλήματα στον χώρο του γυμναστηρίου	☐	☐	☐	☐	☐	☐
48ε. Δεν υπάρχει δυνατότητα πρόσβασης των ατόμων με κινητικά προβλήματα στον χώρο του γυμναστηρίου	☐	☐	☐	☐	☐	☐
48στ. Τα πλευρικά τοιχώματα της αίθουσας του γυμναστηρίου ενέχουν κινδύνους (εσοχές-εξοχές-άγρια επιφάνεια κ.λ.π.) για τους αθλούμενους	☐	☐	☐	☐	☐	☐

48ζ. Η αίθουσα του γυμναστηρίου δεν έχει ομοιόμορφο άμεσο φυσικό φωτισμό, χωρίς θαμπώματα και ανακλάσεις	☐	☐	☐	☐	☐
48η. Στην οροφή του γυμναστηρίου δεν υπάρχει προστασία των φωτιστικών με πλέγμα	☐	☐	☐	☐	☐
48θ. Ο εξοπλισμός καλαθοσφαίρισης (μπάσκετ) έχει αιχμηρές άκρες, προεξοχές ή φθορές	☐	☐	☐	☐	☐
48ι. Ο εξοπλισμός καλαθοσφαίρισης δεν είναι κατάλληλα στερεωμένος	☐	☐	☐	☐	☐
48ια. Ο εξοπλισμός καλαθοσφαίρισης έχει προκαλέσει φθορές στο δάπεδο του γυμναστηρίου, όπως μόνιμες παραμορφώσεις, διάτρηση, σπάσιμο, αποκόλληση	☐	☐	☐	☐	☐
48ιβ. Ο εξοπλισμός καλαθοσφαίρισης δεν πληρεί όλες τις απαιτήσεις ασφαλείας των εν ισχύει κανονισμών της Διεθνούς Ομοσπονδίας Καλαθοσφαίρισης (FIBA)	☐	☐	☐	☐	☐
48ιγ. Ο εξοπλισμός πετοσφαίρισης (βόλεϊ) έχει αιχμηρές άκρες, προεξοχές ή φθορές	☐	☐	☐	☐	☐
48ιδ. Ο εξοπλισμός πετοσφαίρισης δεν είναι κατάλληλα στερεωμένος	☐	☐	☐	☐	☐
48ιε. Οι ορθοστάτες πετοσφαίρισης δεν διαθέτουν κατάλληλες επενδύσεις για την προστασία των αθλούμενων	☐	☐	☐	☐	☐
48ιστ. Ο εξοπλισμός πετοσφαίρισης δεν πληρεί όλες τις ισχύουσες απαιτήσεις της Διεθνούς Ομοσπονδίας Πετοσφαίρισης (F.I.V.).	☐	☐	☐	☐	☐

(Ε)ι ΕΝΟΤΗΤΑ

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΜΕ ΤΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

	<i>Υπάρχει/ ουν στον χώρο του σχολείου:</i>		Ναι	Όχι
49. Ενημερωμένο αρχείο καταγραφής ατυχημάτων	☐	☐	☐	☐

50.	Ειδικά διαμορφωμένος χώρος παροχής Πρώτων Βοηθειών και υπηρεσιών φροντίδας σε περίπτωση ατυχήματος		
51.	Κουτί Πρώτων Βοηθειών κατάλληλα εξοπλισμένο	☐	☐
52.	Φαρμακείο κατάλληλα εξοπλισμένο για τη φροντίδα της υγείας του σχολικού πληθυσμού	☐	☐
53.	Πινακίδες ή αναρτημένα έγγραφα -στις αίθουσες ή στους διαδρόμους- με χρήσιμα τηλέφωνα εκτάκτων αναγκών (π.χ. Πρώτων Βοηθειών, Πυροσβεστικής Υπηρεσίας, Νοσοκομείων)	☐	☐
54.	Σταθμοί συγκέντρωσης του σχολικού πληθυσμού –εκτός του προαυλίου- για την αντιμετώπιση εκτάκτων αναγκών (π.χ. σεισμός, πυρκαγιά)	☐	☐
		Ναι	Όχι
55.	Πραγματοποιούνται στο σχολικό πληθυσμό ασκήσεις ετοιμότητας σε περίπτωση σεισμού	☐	☐
56.	Πραγματοποιούνται ασκήσεις εκκένωσης του σχολικού κτιρίου σε περίπτωση πυρκαγιάς	☐	☐
57.	Το εκπαιδευτικό προσωπικό του σχολείου είναι εκπαιδευμένο σε θέματα Πρώτων Βοηθειών	☐	☐
58.	Υπάρχει περιοδικός επισκέπτης ή υπηρεσία ελέγχου της σχολικής ασφάλειας (π.χ. ιατρός, επόπτης δημόσιας υγείας)	☐	☐

**(II) ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΜΕ ΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ ΚΑΙ ΜΕ
ΤΗΝ ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΜΕΤΑΔΟΤΙΚΩΝ ΝΟΣΗΜΑΤΩΝ**

**(Α)ii ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΜΕ ΤΟΥΣ
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ**

Ναι   Όχι

59. Στους εξωτερικούς χώρους του σχολείου (εκτός των χώρων υγιεινής) υπάρχουν κάδοι απορριμμάτων

☐
☐

Στους εξωτερικούς χώρους του σχολείου (εκτός των χώρων υγιεινής):

Παντού

**Σε αρκετά
σημεία/
Συχνά**

**Σε μερικά
σημεία**

**Σε λίγα
σημεία/
Σπάνια**

Πουθενά

59α. Εάν υπάρχουν κάδοι απορριμμάτων, δεν έχουν ποδοκίνητο ή άλλο καπάκι

☐
☐
☐
☐
☐

59β. Εάν υπάρχουν κάδοι απορριμμάτων, δεν έχουν πλαστική σακούλα μιας χρήσης

☐
☐
☐
☐
☐

Στους εξωτερικούς χώρους του σχολείου (εκτός των χώρων υγιεινής) υπάρχει/ ουν:

Παντού

**Σε αρκετά
σημεία/
Συχνά**

**Σε μερικά
σημεία**

**Σε λίγα
σημεία/
Σπάνια**

Πουθενά

60. Απορρίμματα στο δάπεδο

☐
☐
☐
☐
☐

61. Έλλειψη χάρτινων πετσετών μιας χρήσης (σε θήκη) στους νιπτήρες του προαυλίου

☐
☐
☐
☐
☐

62. Απουσία φίλτρων καθαρισμού του νερού στους νιπτήρες του προαυλίου

☐
☐
☐
☐
☐

63. Έλλειψη φιαλών με υγρό σαπούνι στους νιπτήρες του προαυλίου

☐
☐
☐
☐
☐

64. Διαρροή του συστήματος αποχέτευσης στο προαύλιο

☐
☐
☐
☐
☐

Ναι

Όχι

65. Στους εσωτερικούς χώρους του σχολείου (εκτός των χώρων υγιεινής) υπάρχουν κάδοι απορριμμάτων

☐☐

Στους εσωτερικούς χώρους του σχολείου (εκτός των χώρων υγιεινής):

Παντού

Σε αρκετά
σημεία/
ΣυχνάΣε μερικά
σημείαΣε λίγα
σημεία/
Σπάνια

Πουθενά

65α. Εάν υπάρχουν κάδοι απορριμμάτων, δεν έχουν ποδοκίνητο ή άλλο καπάκι

☐☐☐☐☐

65β. Εάν υπάρχουν κάδοι απορριμμάτων, δεν έχουν πλαστική σακούλα μιας χρήσης

☐☐☐☐☐

Στους εσωτερικούς χώρους του σχολείου (εκτός των χώρων υγιεινής) υπάρχει/ουν:

Παντού

Σε αρκετά
σημεία/
ΣυχνάΣε μερικά
σημείαΣε λίγα
σημεία/
Σπάνια

Πουθενά

66. Απορρίμματα στο δάπεδο των εσωτερικών χώρων

☐☐☐☐☐

67. Εμφανώς λερωμένες επιφάνειες και εξοπλισμός (π.χ. θρανία, καρέκλες)

☐☐☐☐☐

68. Εμφανώς λερωμένοι τοίχοι

☐☐☐☐☐

69. Εμφανώς λερωμένα δάπεδα

☐☐☐☐☐

70. Έλλειψη επιθυμητής θερμοκρασίας (20° C) στις αίθουσες διδασκαλίας

☐☐☐☐☐

71. Έλλειψη επιθυμητής θερμοκρασίας (20° C) στα γραφεία των εκπαιδευτικών

☐☐☐☐☐

72. Ελλιπής δυνατότητα εξαερισμού των αιθουσών διδασκαλίας με τεχνητά (π.χ. μηχανικός εξαερισμός) ή φυσικά μέσα (π.χ. άνοιγμα παραθύρων)

☐☐☐☐☐

- Όσον αφορά στους χώρους υγιεινής (τουαλέτες)

Ναι

Όχι

73. Στους χώρους υγιεινής υπάρχουν κάδοι απορριμμάτων

☐
☐

Στους χώρους υγιεινής:

Παντού

**Σε αρκετά
σημεία/
Συχνά**

**Σε μερικά
σημεία**

**Σε λίγα
σημεία/
Σπάνια**

Πουθενά

73α. Εάν υπάρχουν κάδοι απορριμμάτων, δεν έχουν ποδοκίνητο καπάκι

☐
☐
☐
☐
☐

73β. Εάν υπάρχουν κάδοι απορριμμάτων, δεν έχουν πλαστική σακούλα μιας χρήσης

☐
☐
☐
☐
☐

74. Απουσιάζουν οι χάρτινες πετσέτες μιας χρήσης από τους νιπτήρες

☐
☐
☐
☐
☐

75. Απουσιάζουν οι φιάλες με υγρό σαπούνι από τους νιπτήρες

☐
☐
☐
☐
☐

76. Απουσιάζει το χαρτί υγείας

☐
☐
☐
☐
☐

77. Υπάρχουν απορρίμματα στο δάπεδο

☐
☐
☐
☐
☐

78. Υπάρχουν εμφανώς λερωμένες επιφάνειες (π.χ. νιπτήρες, βρύσες, λεκάνες,)

☐
☐
☐
☐
☐

79. Υπάρχει διαρροή στις εγκαταστάσεις αποχέτευσης

☐
☐
☐
☐
☐

Ναι

Όχι

80. Υπάρχει διαχωρισμός των χώρων υγιεινής ανάλογα με το φύλο του μαθητή

☐
☐

(Γ) II ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΜΕ ΤΑ ΣΧΟΛΙΚΑ ΚΥΛΙΚΕΙΑ

		Ναι	Όχι
81.	Υπάρχει κυλικείο στο σχολείο	☐	☐

Εάν ναι, στο σχολικό κυλικείο υπάρχει/ ουν:	Παντού	Σε αρκετά σημεία/ Συχνά	Σε μερικά σημεία	Σε λίγα σημεία/ Σπάνια	Πουθενά
81α. Εμφανώς λερωμένα δάπεδα	☐	☐	☐	☐	☐
81β. Εμφανώς λερωμένοι τοίχοι	☐	☐	☐	☐	☐
81γ. Εμφανώς λερωμένα ράφια	☐	☐	☐	☐	☐
81δ. Εμφανώς λερωμένοι πάγκοι και νεροχύτης	☐	☐	☐	☐	☐
81ε. Εμφανώς λερωμένος εξοπλισμός	☐	☐	☐	☐	☐
81στ. Ρωγμές στους πάγκους και στον νεροχύτη	☐	☐	☐	☐	☐
81ζ. Έντομα, κατσαρίδες ή τρωκτικά	☐	☐	☐	☐	☐
81η. Έλλειψη σιτών στα παράθυρα	☐	☐	☐	☐	☐

Όσον αφορά στα σχολικά κυλικεία:

		Ναι	Όχι
81θ.	Τα έτοιμα για κατανάλωση τρόφιμα, που σερβίρονται κρύα (π.χ. σάντουιτς), διατηρούνται σε θερμοκρασία 5 ⁰ C και μικρότερη	☐	☐
81ι.	Τα έτοιμα για κατανάλωση τρόφιμα, που σερβίρονται ζεστά(π.χ. τυρόπιτες), διατηρούνται σε θερμοκρασία 60 ⁰ C και άνω	☐	☐
81ια.	Τα προϊόντα, που υπάρχουν στο κυλικείο, διατηρούνται εντός του ορίου της ημερομηνίας λήξης τους	☐	☐
81ιβ.	Τα τρόφιμα, που δεν διατηρούνται σε ψυγείο, είναι τοποθετημένα σε προθήκες ή αποθήκες, που είναι καθαρές	☐	☐

<i>Το κυλικείο:</i>		Ναι	Όχι
81γ.	Διατηρεί αρχείο πρώτων υλών και προμηθευτών	☐	☐
81δ.	Διατηρεί αρχείο καθαρισμού-απολύμανσης	☐	☐
81ε.	Διατηρεί αρχείο απεντόμωσης-μυοκτονίας	☐	☐
81στ.	Διατηρεί αρχείο νερού	☐	☐
81ζ.	Διατηρεί αρχείο θερμοκρασιών	☐	☐
81η.	Διατηρεί ενημερωμένο αρχείο προσωπικού, που περιέχει τα πιστοποιητικά υγείας και εκπαίδευσης του προσωπικού	☐	☐
81θ.	Έχει κάδους απορριμμάτων	☐	☐
81κ.	Έχει κάδους απορριμμάτων χωρίς προστατευτικό καπάκι	☐	☐
81κα.	Έχει κάδους απορριμμάτων χωρίς πλαστική σακούλα μιας χρήσης	☐	☐

(Δ) Η ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΜΕ ΤΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ

<i>Υπάρχει στο σχολείο:</i>		Ναι	Όχι
82.	Ενημερωμένο αρχείο καταγραφής ασθενειών	☐	☐
83.	Ειδικά διαμορφωμένος χώρος παροχής υπηρεσιών φροντίδας σε περίπτωση ασθένειας	☐	☐
84.	Ειδικά διαμορφωμένος χώρος για την προσωρινή απομόνωση και φροντίδα σε περίπτωση σοβαρού μολυσματικού νοσήματος	☐	☐
85.	Περιοδικός επισκέπτης ή υπηρεσία ελέγχου της σχολικής υγιεινής (π.χ. νοσηλεύτης, επόπτης δημόσιας υγείας)	☐	☐

5. ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ

Προτεινόμενες δραστηριότητες στη σχολική ασφάλεια και υγιεινή

Δραστηριότητα 1.

1α) Να καταγράψετε (ατομικά ή σε ομάδες) ως παρατηρητές και να διαβαθμίσετε εκείνα τα σημεία στο σχολείο σας, που θεωρείτε επικίνδυνα για: α) ατυχήματα και β) μεταδοτικά νοσήματα.

1β) Δίπλα σε κάθε επικίνδυνο σημείο του σχολείου για ατύχημα και μεταδοτικό νόσημα, που καταγράψατε, να παραθέσετε και από μια πρόταση για την άμεση αποκατάστασή του.

1γ) Να θεωρήσετε ότι είστε ο Διευθυντής του σχολείου σας και να ετοιμάσετε 2-4 παραγράφους προς το Δήμο της περιοχής σας ζητώντας του να παρέμβει για την εξεύρεση λύσεων για τους κινδύνους στο σχολικό σας περιβάλλον.

1δ) Να προβείτε με τον εκπαιδευτικό σας και σε συνεννόηση με το Διευθυντή του σχολείου σε ενέργειες και συνεργασίες με τους αρμόδιους της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και της τοπικής κοινότητας για την εξάλειψη των παραγόντων κινδύνου, που καταγράψατε στο σχολικό σας περιβάλλον.

Δραστηριότητα 2.

Κρυπτόλεξο

Να βρείτε τις λέξεις *υγεία, αρρώστια, ατύχημα, μικρόβια, σαπούνι, σεισμός, κίνδυνος, προσοχή, καλώδια* στον παρακάτω πίνακα.

Ζ	Κ	Α	Π	Ι	Ζ	Σ	Θ	Γ	Β	Σ
Υ	Ι	Τ	Ψ	Σ	Χ	Ε	Ρ	Ε	Τ	Α
Γ	Ν	Υ	Ρ	Δ	Ο	Ι	Σ	Ο	Φ	Π
Ε	Δ	Χ	Α	Τ	Μ	Σ	Β	Π	Ζ	Ο
Ι	Υ	Η	Τ	Ο	Λ	Μ	Ρ	Λ	Κ	Υ
Α	Ν	Μ	Ι	Κ	Ρ	Ο	Β	Ι	Α	Ν
Ρ	Ο	Α	Ι	Ε	Σ	Σ	Ο	Τ	Λ	Ι
Π	Σ	Ω	Ρ	Ο	Κ	Β	Μ	Γ	Ω	Ρ
Τ	Φ	Ε	Χ	Π	Α	Χ	Ζ	Ν	Δ	Α
Λ	Γ	Η	Ψ	Ζ	Ε	Π	Ν	Α	Ι	Τ
Ι	Κ	Α	Ρ	Ρ	Ω	Σ	Τ	Ι	Α	Σ

Δραστηριότητα 3.

Να σημειώσετε και να αιτιολογήσετε προφορικά ποιες από τις παρακάτω προτάσεις είναι σωστές ή λάθος:

1. Παράγοντας κινδύνου για ατύχημα στο σχολικό περιβάλλον είναι κάθε σημείο ή εξοπλισμός, που μπορεί να προκαλέσει μεταδοτικό νόσημα.

ΣΩΣΤΟ

ΛΑΘΟΣ

2. Η ασφάλεια του φυσικού σχολικού περιβάλλοντος αφορά μόνο τις αίθουσες διδασκαλίας.

ΣΩΣΤΟ

ΛΑΘΟΣ

3. Τα αντικείμενα, που δεν είναι καλά στερεωμένα στο σχολείο, κινδυνεύουν να πέσουν σε περίπτωση σεισμού.

ΣΩΣΤΟ

ΛΑΘΟΣ

4. Τα καλώδια, που δεν είναι καλά μονωμένα σε κάποια σημεία τους, υπάρχει κίνδυνος να προκαλέσουν ηλεκτροπληξία.

ΣΩΣΤΟ

ΛΑΘΟΣ

5. Η φροντίδα της υγιεινής του σχολείου δεν περιλαμβάνει το προαύλιο.

ΣΩΣΤΟ

ΛΑΘΟΣ

6. Η φροντίδα της σχολικής υγιεινής αφορά μόνο στην καθαριότητα των χώρων υγιεινής.

ΣΩΣΤΟ

ΛΑΘΟΣ

7. Στο σχολείο είναι απαραίτητο να υπάρχει φαρμακείο κατάλληλα εξοπλισμένο για τη φροντίδα της υγείας του σχολικού πληθυσμού.

ΣΩΣΤΟ

ΛΑΘΟΣ

8. Η διαρροή του συστήματος αποχέτευσης στο προαύλιο δεν μπορεί να προκαλέσει ατύχημα.

ΣΩΣΤΟ

ΛΑΘΟΣ

9. Ο συχνός καθαρισμός και η απολύμανση των επιφανειών, στις οποίες υπάρχει συχνή επαφή με τα χέρια, μειώνει τον κίνδυνο μετάδοσης λοιμώξεων του δέρματος.

ΣΩΣΤΟ

ΛΑΘΟΣ

10. Το σχολικό κυλικείο δεν χρειάζεται να διατηρεί αρχείο κανόνων υγιεινής.

ΣΩΣΤΟ

ΛΑΘΟΣ

11. Το σχολικό κυλικείο θα πρέπει να διαθέτει προϊόντα εντός του ορίου της ημερομηνίας λήξης τους και με την κατάλληλη συντήρηση.

ΣΩΣΤΟ

ΛΑΘΟΣ

12. Στο σχολείο είναι σημαντικό να υπάρχει ειδικά διαμορφωμένος χώρος παροχής υπηρεσιών φροντίδας σε περίπτωση ασθένειας.

ΣΩΣΤΟ

ΛΑΘΟΣ

13. Πιο επικίνδυνος χώρος τραυματισμών στο σχολείο θεωρούνται οι σκάλες.

ΣΩΣΤΟ

ΛΑΘΟΣ

14. Τα σχολικά ατυχήματα συμβαίνουν πιο συχνά κατά τον χρόνο του διαλείμματος.

ΣΩΣΤΟ

ΛΑΘΟΣ

15. Η ασθένεια είναι το αποτέλεσμα μιας επιβλαβούς αλληλεπίδρασης μεταξύ μόνο του ατόμου και του περιβάλλοντος.

ΣΩΣΤΟ

ΛΑΘΟΣ

16. Οι κακές συνθήκες υγιεινής στον περιβάλλοντα χώρο δεν ευνοούν την ανάπτυξη λοιμωδών νοσημάτων.

ΣΩΣΤΟ

ΛΑΘΟΣ

Δραστηριότητα 4.

Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις, που ταιριάζουν περισσότερο.

Ασφάλεια

Σαπούνι

Κάδος απορριμμάτων

Μεταδοτικό νόσημα

Υγιεινή

Φάρμακο

Κυλικείο

Ατύχημα

Πυροσβεστήρας

Απορρίμματα

Τουαλέτες

Τρόφιμα

Φαρμακείο

Πυρκαγιά

Δραστηριότητα 5.

Να συζητήσετε με την ομάδα σας και στη συνέχεια να γράψετε: α) αν έχετε βιώσει κάποιο ατύχημα στο χώρο του σχολείου σας, ποιο ήταν και τι το προκάλεσε και β) αν έχετε παρατηρήσει κάποιο συμμαθητή ή εκπαιδευτικό σας να παθαίνει κάποιο ατύχημα στο σχολείο σας, ποιο ήταν και τι το προκάλεσε.

Δραστηριότητα 6.

Να χωριστείτε σε 2 ομάδες και η καθεμία να κατασκευάσει από ένα κολάζ, που το ένα θα περιλαμβάνει εικόνες ή φωτογραφίες με τα πιο επικίνδυνα σημεία (κτιριακές εγκαταστάσεις-εξοπλισμός) του σχολείου σας για ατυχήματα και το άλλο για μεταδοτικά νοσήματα. Στη συνέχεια να παρουσιάσετε τα κολάζ στην τάξη αποτυπώνοντας περιγραφικά το περιεχόμενό τους στους συμμαθητές σας.

Δραστηριότητα 7.

Να χωριστείτε σε δυο ομάδες και η καθεμία να αναλάβει να δημιουργήσει από ένα έντυπο με μέτρα πρόληψης των παραγόντων κινδύνου για: α) ατυχήματα και β) μεταδοτικά νοσήματα στο φυσικό σχολικό περιβάλλον (κτιριακές εγκαταστάσεις-εξοπλισμός) γενικά.

Δραστηριότητα 8.

Να περιγράψετε γραπτά ή προφορικά (ατομικά ή ομαδικά) πώς θα θέλατε να είναι διαμορφωμένος ο σχολικός σας χώρος, ώστε να είναι i) ασφαλής και ii) υγιεινός.

Δραστηριότητα 9.

Παιχνίδι Ρόλων: Επικοινωνία με τους αρμόδιους

Να θεωρήσετε ότι είστε ο Διευθυντής του σχολείου σας και να ετοιμάσετε 2-4 παραγράφους προς τους αρμόδιους του Δήμου της περιοχής σας αναφέροντάς τους κινδύνους για τη σχολική ασφάλεια και υγιεινή και ζητώντας τους να προβούν στην εξεύρεση λύσεων.

Στη συνέχεια να δημιουργήσετε μικρές ομάδες εργασίας, που η καθεμία με τη σειρά της θα εναλλάσσει τους ρόλους του Διευθυντή του σχολείου, των υπεύθυνων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης αλλά και του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων, με σκοπό τον γόνιμο διάλογο για την ελαχιστοποίηση των κινδύνων στο σχολικό περιβάλλον.

Δραστηριότητα 10.

Στην τελική αξιολόγηση του σχολικού σας περιβάλλοντος, αφού καταγράψετε εκ νέου τους υφιστάμενους παράγοντες κινδύνου για ατυχήματα και μεταδοτικά νοσήματα, να εξετάσετε ποιοι από τους παράγοντες κινδύνου συμπίπτουν με εκείνους της αρχικής σας αξιολόγησης, δηλαδή εξακολουθούν να υπάρχουν στο σχολείο. Στη συνέχεια να τους σημειώσετε και να λάβετε συνέντευξη από τον Διευθυντή του σχολείου σας, προκειμένου να σας εξηγήσει τους λόγους, για τους οποίους δεν λήφθηκαν ή απέτυχαν τα μέτρα ελαχιστοποίησης ή εξάλειψής τους.

Δραστηριότητα 11.

Να παρακολουθήσετε την παρουσίαση (ppt), που εμπεριέχεται στο εγχειρίδιο των εκπαιδευτικών για τη σχολική ασφάλεια και υγιεινή και κατόπιν να συζητήσετε με τον εκπαιδευτικό σας για το περιεχόμενο της παρουσίασης.

- **Δραστηριότητα 12.**

Να σημειώσετε στον παρακάτω πίνακα ποιοι παράγοντες κινδύνου στο σχολικό περιβάλλον (κτιριακές εγκαταστάσεις-εξοπλισμός) μπορεί να προκαλέσουν καθένα από τα ατυχήματα, που αναφέρονται.

ΑΤΥΧΗΜΑΤΑ	ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΓΙΑ ΑΤΥΧΗΜΑ ΣΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ					
Πτώσεις						
Ηλεκτροπληξία						
Πνιγμοί						
Εγκαύματα						
Αθλητικά						
Δηλητηρίαση						
Χτύπημα						

Συγγραφή-Επιμέλεια:

Δρ Νίκη Σύρου, ΕΔΙΠ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας &

Παναγιώτα Σουρτζή, Καθηγήτρια, Τμήμα Νοσηλευτικής ΕΚΠΑ (επιβλέπουσα)

E-mail: nikisir@gmail.com- nikisyrou@uth.gr

**6. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΑΠΟ ΜΑΘΗΤΕΣ ΤΗΣ
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ/ΔΡΑΣΕΩΝ ΣΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗ**

1. Συμμετείχατε ποτέ στο παρελθόν σε αντίστοιχο εκπαιδευτικό πρόγραμμα/δράσεις;

Ναι
Όχι
Δεν θυμάμαι

2. Έχετε ποτέ στο παρελθόν διερευνήσει/παρατηρήσει τον χώρο του σχολείου σας (κτιριακές εγκαταστάσεις-εξοπλισμός) ως προς την ασφάλεια και υγιεινή του;

Ναι
Όχι
Δεν θυμάμαι

	Καθόλου	Λίγη	Μέτρια	Μεγάλη	Πολύ μεγάλη
2α. Αν ναι, συναντήσατε δυσκολία κατά την παρατήρηση;	☐	☐	☐	☐	☐

3. Συναντήσατε δυσκολίες στην κατανόηση του θεωρητικού μέρους του προγράμματος/δράσεων στη σχολική ασφάλεια και υγιεινή;

Ναι
Όχι

	Ελάχιστος	Μικρός	Μέτριος	Μεγάλος	Πολύ μεγάλος
3α. Αν ναι, ποιος ήταν ο βαθμός δυσκολίας στην κατανόηση, που συναντήσατε;	☐	☐	☐	☐	☐

4. Συναντήσατε δυσκολίες κατά την αρχική παρατήρηση και καταγραφή των παραγόντων κινδύνου για ατυχήματα και μεταδοτικά νοσήματα στο σχολείο σας (αρχική αξιολόγηση);

Ναι
Όχι

	Ελάχιστος	Μικρός	Μέτριος	Μεγάλος	Πολύ μεγάλος
4α. Αν ναι, ποιος ήταν ο βαθμός δυσκολίας στην αρχική παρατήρηση, που συναντήσατε;	☐	☐	☐	☐	☐

5. Συναντήσατε δυσκολίες κατά την αρχική παρατήρηση και καταγραφή των παραγόντων κινδύνου για ατυχήματα και μεταδοτικά νοσήματα στο σχολείο σας (τελική αξιολόγηση);

Ναι
Όχι

☐
☐

Ελάχιστος Μικρός Μέτριος

**Μεγάλος Πολύ
μεγάλος**

5α. Αν ναι, ποιος ήταν ο βαθμός δυσκολίας στην τελική παρατήρηση, που συναντήσατε;

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Καθόλου

Λίγο

Μέτρια

Πολύ

**Πάρα
Πολύ**

6. Θεωρείτε ότι εκπαιδευτικό πρόγραμμα/δράσεις στη σχολική ασφάλεια και υγιεινή αύξησε τις γνώσεις σας στα αντίστοιχα θέματα;

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Καθόλου

Λίγο

Μέτρια

Πολύ

**Πάρα
Πολύ**

7. Θεωρείτε ότι το εκπαιδευτικό πρόγραμμα/δράσεις στη σχολική ασφάλεια και υγιεινή βελτίωσε τις αντιλήψεις/απόψεις σας στα αντίστοιχα θέματα;

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Καθόλου

Λίγο

Μέτρια

Πολύ

**Πάρα
Πολύ**

8. Θεωρείτε ότι το εκπαιδευτικό πρόγραμμα/δράσεις στη σχολική ασφάλεια και υγιεινή θα βελτιώσει τη συμπεριφορά σας στα αντίστοιχα θέματα;

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Καθόλου

Λίγο

Μέτρια

Πολύ

**Πάρα
Πολύ**

9. Θεωρείτε ότι το εκπαιδευτικό πρόγραμμα/δράσεις στη σχολική ασφάλεια και υγιεινή σας βοήθησε να αναπτύξετε δεξιότητες εντοπισμού και καταγραφής των επικίνδυνων σημείων για ατυχήματα και μεταδοτικά νοσήματα;

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Πόσο ικανοποιημένοι είστε από:

Καθόλου

Λίγο

Μέτρια

Πολύ

**Πάρα
Πολύ**

10. Τη συντήρηση των χώρων του σχολείου σας

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

11. Την καθαριότητα των χώρων του σχολείου σας

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Πως αξιολογείτε, σε γενικές γραμμές, το περιβάλλον του σχολείου σας:

	Πολύ κακό	Κακό	Μέτριο	Καλό	Πολύ καλό
13. Από άποψη ασφάλειας	☐	☐	☐	☐	☐
14. Από άποψη υγιεινής	☐	☐	☐	☐	☐

Συγγραφή-Επιμέλεια:

Δρ Νίκη Σύρου, ΕΔΙΠ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας &

Παναγιώτα Σουρτζή, Καθηγήτρια, Τμήμα Νοσηλευτικής ΕΚΠΑ (επιβλέπουσα)

E-mail: nikisir@gmail.com- nikisyrou@uth.gr